

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Cvetka BUNDERLA

**ANALIZA RAZVOJNIH MOŽNOSTI ZA EKOLOŠKO
KMETOVANJE NA OBMOČJU OSREDNJIH
SLOVENSКИH GORIC**

DIPLOMSKO DELO

Univerzitetni študij

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Cvetka BUNDERLA

**ANALIZA RAZVOJNIH MOŽNOSTI ZA EKOLOŠKO
KMETOVANJE NA OBMOČJU OSREDNJIH SLOVENSКИH GORIC**

DIPLOMSKO DELO
Univerzitetni študij

**ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT POTENTIAL OF ORGANIC
FARMING IN THE CENTRAL SLOVENSKE GORICE AREA**

GRADUATION THESIS
University studies

Ljubljana, 2016

Diplomsko delo je zaključek študija ob delu: univerzitetni študijski program Agronomija, Ekopedologija.

Komisija za študij 1. in 2. stopnje Oddelka za agronomijo je za mentorja diplomskega dela imenovala prof. dr. Andreja UDOVČA.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednica: prof. dr. Metka HUDINA
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: prof. dr. Andrej UDOVČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Članica: doc. dr. Darja KOCJAN AČKO
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Datum predstavitve:

Podpisana izjavljam, da je diplomsko delo rezultat lastnega raziskovalnega dela. Izjavljam, da je elektronski izvod identičen tiskanemu. Na univerzo neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravici shranitve avtorskega dela v elektronski obliki in reproduciranja ter pravico omogočanja javnega dostopa do avtorskega dela na svetovnem spletu preko Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete.

Cvetka BUNDERLA

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Dn
DK	UDK 631.147:631.559(497.4-11)(043.2)
KG	ekološko kmetovanje/Slovenske gorice/trajnostni razvoj/obdelovalne površine/pridelki
AV	BUNDERLA, Cvetka
SA	UDOVČ, Andrej (mentor)
KZ	SI – 1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo
LI	2016
IN	ANALIZA RAZVOJNIH MOŽNOSTI ZA EKOLOŠKO KMETOVANJE NA OBMOČJU OSREDNJIH SLOVENSКИH GORIC
TD	Diplomsko delo (Univerzitetni študij)
OP	VIII, 35, [3] str., 21 sl., 1 pril., 34 vir.
IJ	sl
JI	sl/en
AI	V diplomskem delu smo analizirali in ugotovili trenutno stanje ekološkega kmetijstva v Slovenskih goricah. Anketirani kmetje so se za preusmeritev v ekološko pridelavo odločilo zato, ker menijo, da je tako pridelana hrana bolj zdrava in bolj ekološko sprejemljiva ter znanega izvora. Glavno oviro za večjo razširjenost ekološkega kmetovanja v Slovenskih goricah pa vidijo v slabi ozaveščenosti kmetov. Ne glede na količino dela na ekološki kmetiji jim pri delu večinoma pomagajo prijatelji, znanci in sorodniki. Večina anketiranih kmetov je ob začetku ekološkega kmetovanja potrebovala dodatno znanje. Informacije s področja ekološkega kmetovanja pridobivajo večinoma preko televizije, radia in spleta. Večina anketiranih ekoloških kmetov pridelke, ki jih pridelajo na ekološko usmerjenih kmetijah, večinoma prodajo kar doma, svoje proizvodnje pa v prihodnje ne nameravajo širiti. Zelo malo je takih, ki bi želeli opustiti ekološko kmetovanje. Izvedli smo analizo SWOT, ki predstavlja sintezo ključnih strateških dejavnikov, ki vplivajo na razvoj ekološkega kmetijstva tega območja. Posebej so poudarjene ključne prednosti in priložnosti ter hkrati slabosti in nevarnosti.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Dn

DC UDC 631.147:631.559(497.4-11)(043.2)

CX organic farming/Slovenske gorice/sustainable development/arable land/organic crops

AU BUNDERLA, Cvetka

AA UDOVČ, Andrej (supervisor)

PP SI – 1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101

PB University of Ljubljana, Biotechnical faculty, Department of Agronomy

PY 2016

TI ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT POTENTIAL OF ORGANIC FARMING
IN THE CENTRAL SLOVENSKE GORICE AREA

DT Graduation Thesis (University Studies)

NO VIII, 35, [3] p., 23 fig., 1 ann., 34 ref.

LA sl

AL sl/en

AB This thesis examines the current state of organic farming in Slovenske gorice. The interviewed farmers decided to convert to organic farming because they believe that organic food is healthier and ecologically more acceptable. According to them, the main obstacle preventing a greater spread of organic farming is a lack of awareness on the part of farmers. Irrespective of the amount of work on their organic farm, they are mainly reliant on friends, acquaintances, and relatives for help on the farm. Most of the interviewed farmers required additional knowledge when they started with organic farming. They get their information on organic farming from television, radio, and the Internet. Most of the organic farmers interviewed sell their produce domestically and do not intend to expand production in the future. Very few wish to abandon organic farming. We conducted a SWOT analysis of the key strategic factors that impact the development of organic farming in the area. The analysis highlights strengths and opportunities, but also weaknesses and dangers.

KAZALO VSEBINE

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA.....	III
KEY WORDS DOCUMENTATION.....	IV
KAZALO VSEBINE	V
KAZALO SLIK	VII
OKRAJŠAVE IN SIMBOLI	VIII
1 UVOD	1
1.1 NAMEN	1
1.2 DELOVNE HIPOTEZE	1
2 PREGLED OBJAV	3
2.1 RAZLIČNI MODELI NARAVI PRIJAZNEJŠEGA KMETOVANJA.....	3
2.2 EKOLOŠKO KMETIJSTVO	4
2.3 NAČELA EKOLOŠKEGA KMETOVANJA	5
2.4 ZAKONODAJA	6
2.5 PREHOD S KLASIČNEGA NA EKOLOŠKO KMETOVANJE	7
2.6 EKOLOŠKO KMETIJSTVO V KOMBINACIJI S PROBLEMOM LOKALNO PRIDELANE HRANE	10
2.7 EKOLOŠKO KMETIJSTVO V SLOVENSKIH GORICAH.....	11
2.7.1 Predstavitev območja Slovenskih goric	11
2.7.2 Kmetijstvo Slovenskih goric	11
2.7.3 Ekološko kmetijstvo v Slovenskih goricah	13
3 MATERIAL IN METODE DELA	15
3.1 ANKETNI VPRAŠALNIK	15
3.2 IZVEDBA ANKETIRANJA	15
4 REZULTATI.....	16
4.1 PODATKI O ANKETIRANIH KMETIJAH	16
4.2 ZNANJE IN INFRASTRUKTURA ZA ZAČETEK KMETOVANJA	20
4.3 PREDNOSTI, SLABOSTI IN PRILOŽNOSTI EKOLOŠKEGA KMETOVANJA.....	22
4.4 PRODAJA NA EKOLOŠKIH KMETIJAH IN NAČRTI GLEDE ŠIRJENJA ZA PRIHODNOST	24
4.5 ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM NA EKOLOŠKI KMETIJI.....	26
4.6 SWOT ANALIZA NA PODLAGI ANKETIRANJA.....	27
4.7 CILJI EKOLOŠKEGA KMETOVANJA NA OBMOČJU SLOVENSKIH GORIC	28

5	SKLEPI	31
6	POVZETEK.....	32
7	VIRI	33

ZAHVALA

PRILOGA

KAZALO SLIK

Slika 1:	Slovenske gorice (Slovenske gorice, 2016).	11
Slika 2:	Tip anketiranih kmetij	16
Slika 3:	Porazdelitev anketiranih kmetij glede na trajanje kmetovanja	16
Slika 4:	Porazdelitev anketiranih kmetij glede na trajanje ekološkega kmetovanja	17
Slika 5:	Porazdelitev anketiranih kmetij glede na obdobje preusmeritve na ekološko kmetovanje	17
Slika 6:	Porazdelitev anketiranih kmetij glede na odločitev preusmeritve na ekološko kmetovanje	18
Slika 7:	Porazdelitev anketiranih kmetij glede ovir pri odločitvi na ekološko kmetovanje	19
Slika 8:	Porazdelitev anketiranih kmetij glede dela na kmetiji	19
Slika 9:	Porazdelitev anketiranih kmetij glede na članstvo	20
Slika 10:	Porazdelitev anketiranih kmetij glede na potrebo po dodatnem znanju in drugem	20
Slika 11:	Porazdelitev kmetij glede vira pridobivanja informacij	21
Slika 12:	Porazdelitev anketiranih glede na najpomembnejši vir pridobivanja informacij	21
Slika 13:	Porazdelitev mnenja anketiranih glede prednosti ekološkega kmetovanja	22
Slika 14:	Porazdelitev mnenja anketiranih glede slabosti ekološkega kmetovanja	22
Slika 15:	Porazdelitev mnenja anketiranih glede primerjave s konvencionalnim kmetovanjem	23
Slika 16:	Porazdelitev mnenja anketiranih glede priložnosti za nadaljnji razvoj	23
Slika 17:	Porazdelitev mnenja anketiranih glede podpore s strani sorodnikov, znancev, prijateljev	24
Slika 18:	Porazdelitev mnenja anketiranih glede načina prodaje na ekoloških kmetijah	25
Slika 19:	Porazdelitev mnenja anketiranih glede verjetnosti ohranitve neposrednih plačil za ekološko kmetovanje	25
Slika 20:	Porazdelitev mnenja anketiranih glede povečanja kmetijskih zemljišč na kmetiji	26
Slika 21:	Porazdelitev mnenja anketiranih glede načrtovanja preusmeritve v drugo kmetijsko dejavnost	26
Slika 22:	Porazdelitev mnenja anketiranih glede zadovoljstva z življenjem na ekološki kmetiji	27
Slika 23:	Porazdelitev mnenja anketiranih glede ponovne odločitve o ekološkem kmetovanju	27

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

ANEK	Akcijski načrt: Razvoj ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015
ARSO	Agencija Republike Slovenije za okolje
EGS	Evropska gospodarska skupnost
ES	Evropska skupnost
GSO	Gensko spremenjeni organizmi
IFOAM	International Federation of Organic Agriculture Movements
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
RS	Republika Slovenija
STO	Slovenska turistična organizacija
UL RS	Uradni list Republike Slovenije

1 UVOD

Ekološko kmetijstvo je naravi in človeku prijazna oblika kmetovanja, ki temelji na krogotoku hranil na kmetiji in ravnesju v sistemu tla-rastline-živali-človek ter vedno bolj pridobiva svoj pomen. Tak način kmetovanja ima najmanjše negativne vplive na okolje in najmanjšo porabo energije. Vse več ljudi se zaveda, da zastrupljanje narave s pesticidi in drugimi škodljivimi snovmi ne vodi do pozitivnih učinkov. Ravno v ekološkem kmetijstvu so osnovne prepovedi uporaba vseh lahko topnih mineralnih gnojil, kemičnih sintetičnih sredstev za varstvo rastlin, razkuženega semena itd. (Bavec in sod., 2009).

Evropska unija ter posamezni nacionalni programi in skladi spodbujajo ekološko kmetijstvo, ki hkrati postaja tudi vse pomembnejša vrednota naše generacije. Ekološko kmetijstvo pomeni kmetovanje na tradicionalni način, brez uporabe pesticidov in sintetično mineralnih gnojil in brez uporabe sort, ki so vzgojene s pomočjo genske tehnologije (GSO). Besedna zveza ekološko kmetijstvo se pogosto povezuje s sožitjem z naravo, trajnostnim kmetovanjem, krepitevijo naravnih lastnosti rastlin in živali, certifikacijo izdelkov in posledičnim prepoznavanjem kakovosti izdelkov, organsko rastjo, ekološko kakovostjo živilskih izdelkov, biološko dinamično pridelavo, razvojem podeželja, skrbjo za obrt in tradicijo ter podobnimi besednimi zvezami.

Povpraševanje po ekološko pridelani hrani vedno bolj narašča (Smit in sod., 2009). V Sloveniji je že kar nekaj specializiranih trgovin, ki prodajajo izključno ekološka živila. Ta je možno kupiti tudi v večjih prodajalnah ali na ekoloških tržnicah. Manjša je ponudba ekološke hrane na turističnih kmetijah, saj je tudi število ekoloških turističnih kmetij relativno majhno. Po podatkih Slovenske turistične organizacije (STO) je v Združenje turističnih kmetij Slovenije vključenih 391 turističnih kmetij, od tega je le 78 ekoloških.

Slovenija po številu rastočih ekoloških kmetij zaostaja za evropskim povprečjem. Raziskave Evropskega statističnega urada in oddelka za kmetijstvo so pokazale, da je v Sloveniji v ekološko kontrolo vključenih 3.417 kmetijskih gospodarstev, kar predstavlja 4,7 % z 42.188,46 ha (8,7 % od vseh kmetijskih zemljišč v uporabi leta 2015). V Avstriji, kjer je ekološko kmetovanje najbolj razširjeno, je delež bistveno večji (11 %). V sklopu držav, ki so se Evropski skupnosti (ES) priključile leta 2004, največjo rast ekološkega kmetijstva beleži Češka (ARSO, 2014).

1.1 NAMEN

Namena diplomskega dela sta bila:

- analizirati in ugotoviti trenutno stanje ekološkega kmetijstva v Slovenskih goricah;
- več turističnih kmetij in ekoloških kmetij opozoriti na prednosti ter slabosti kmetijstva v Slovenskih goricah.

1.2 DELOVNE HIPOTEZE

Hipoteza 1: Slaba ozaveščenost je glavna ovira za večjo razširjenost ekološkega kmetovanja v Slovenskih goricah.

Hipoteza 2: Kmetje so se za preusmeritev v ekološko pridelavo odločili zaradi večjega dohodka.

Hipoteza 3: Na ekoloških kmetijah je zelo razširjena prodaja na domu.

Hipoteza 4: Ekološki kmetje so zadovoljni z življenjem na kmetiji in želijo širiti obseg dejavnosti.

2 PREGLED OBJAV

2.1 RAZLIČNI MODELI NARAVI PRIJAZNEJŠEGA KMETOVANJA

Intenzifikacija kmetijstva v zadnjih desetletjih, zmanjševanju rodovitnosti tal in povečevanje onesnaževanja predstavljajo velik problem z okoljevarstvenega vidika. Iz kmetijskega spektra je ohranjanje rodovitnosti tal in vode ključnega pomena za razvoj kmetijstva. Za to je nujno treba vzpostaviti sisteme kmetijske pridelave, ki so okolju prijazni, tj. takšne sisteme, ki izkoriščajo naravne vire ob hkratnem ohranjanju rodovitnosti in zračnosti tal, zraven tega pa pripomorejo h kontroliranju pojava škodljivcev, bolezni in plevelov (Pfiffner in Luka, 2007). Zato so se razvili različni modeli naravi prijaznejšega kmetovanja.

Veliko se govori o trajnostnem in sonaravnem razvoju, trajnostnem in sonaravnem kmetijstvu, sonaravni reji, dobri kmetijski praksi, integriranem pridelovanju, ekološkem, biološkem, organskem, miroljubnem in biodinamičnem kmetijstvu, permakulturi ipd., vendar so ti pojmi, kot poudarjata Bavec in Bavec (2006), velikokrat različno interpretirani in tudi različno razumljeni s strani strokovne in laične javnosti.

Osnova za razvoj kmetijstva in podeželja v Sloveniji je trajnostni razvoj, ki temelji na treh med seboj odvisnih stebrih, in sicer so to (Umanotera, 2010):

- ekonomski steber (ekonomska uspešnost kmetijstva in podeželja ter rast števila kmetijskih gospodarstev – s tem se poveča samooskrba s hrano v Sloveniji);
- socialni steber (izboljševanje kakovosti življenja na podeželju, spoštovanje kulturne dediščine ipd.);
- okoljski steber (kmetijska gospodarstva z ekološkim kmetovanjem, trajnostno ravnanje z zemljišči, varovanje pomembnih dobrin ipd.).

V tem pogledu kmetijstvo predstavlja eno izmed pomembnejših gospodarskih dejavnosti. Na podeželju zmanjšuje tveganje. Zraven osnovne naloge pridelave varne in kakovostne hrane, ki jo ima kmetijstvo, opravlja še številne druge naloge. Ena izmed pomembnejših je zagotovo zagotavljanje blagovnih in neblagovnih javnih dobrin. Tukaj govorimo v največji meri o ohranjanju naravnih virov za naslednje generacije. To pomeni znatno zmanjšanje toplogrednih plinov in ohranjanje biotske raznovrstnosti ter tipične kulturne krajine. Med pomembnejšimi dejavniki je tudi gospodarno ravnanje z vodnimi viri (Bavec, 2004).

Zelo pomembna segmenta trajnostnega razvoja kmetijstva sta uresničevanje načel varovanja okolja in ohranitev narave ter genskih virov. To vključuje tudi ohranjanje zelo visoke stopnje biotske raznolikosti (stanje ogroženih vrst in habitatov, ki bo ugodno za okolje, in varovanje območij, ki so pomembnejša za ohranitev biotske raznolikosti). Med pomembnejšimi dejavniki so še tudi zmanjšanje tveganja uporabe različnih sredstev za varovanje rastlin in okolja, varovanje voda pred onesnaževanji z nitrati, ki nastajajo pri kmetijski pridelavi, ter uveljavljanje načel, ki veljajo za dobro kmetijsko prakso (Gosling in Shephard, 2005).

Najprej so se pokazale posledice intenzivnega kmetijstva na okolju. Zmanjšanje pestrosti v pridelavi je povzročila večjo prisotnost bolezni in škodljivcev na gojenih rastlinah.

Velikokrat zasledimo veliko število živali na zelo majhnem območju oz. v hlevih, ki ne omogočajo prostega gibanja. Posledice tega se kažejo v večjem obolenju živali. Domače živali so tudi vzrok za onesnaževanje podtalnice. Tega se zavedajo tudi kmetje na slovenskem podeželju, zato se kmetje v vedno večjem številu odločajo za načine kmetovanja, ki so okolju prijaznejši. Prav tako se odločajo za prodajo na domu in kmečkih tržnicah, kjer imajo kupci možnost, da jim kmetje sami predstavijo prednosti njihove ekološko pridelane hrane (Kajfež Bogataj in Črepinšek, 2003).

Pri potrošnikih zasledimo povečanje zanimanja za načine pridelave, kot je npr. ekološko kmetijstvo, in različna sredstva za varovanje rastlin. To podpira tudi evropska kmetijska politika, ki spodbuja ekološko kmetijstvo s finančno pomočjo v okviru kmetijsko-okoljskih programov. Zavzemanje Evropske unije zasledimo tudi na področju okolju prijaznejših pridelovalnih sistemov, katerih naloga je ohranjanje rodovitnosti in biotske raznolikosti. Ko govorimo o ekološkem kmetijstvu, lahko rečemo, da je to sistem, ki izpolnjuje veliko okoljevarstvenih zahtev, ki so zapisane v zakonodaji (Bavec, 2004).

Zaradi vse večjega zavedanja javnosti o nepopravljivi škodi, ki je posledica intenzivne kmetijske pridelave in je povzročena v okolju, je vedno večja zahteva za odgovornejši odnos do naravnih bogastev, ki so nam dane. Ekološko kmetijstvo je ravno tisto, ki omogoča živila, ki so višje kakovosti, zraven tega pa je tudi veliko bolj okoljsko sprejemljivo (Bavec, 2004).

2.2 EKOLOŠKO KMETIJSTVO

Ekološko kmetijstvo je eden izmed modelov naravi prijaznega kmetovanja. Poleg načel ekološkega kmetijstva mora upoštevati tudi zakonodajo, vezano na ekološko kmetijstvo. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije (MKGP, 2016a) navaja, da je ekološko kmetijstvo oblika oz. način kmetovanja, ki pridobiva vse večji pomen v slovenskem kmetijskem prostoru. Slovenija ima pestre naravne danosti, različne tipe pokrajin, bogato krajinsko členitev, velik delež gorskih višinskih kmetij in druga območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost. Skupek vsega tega omogoča zelo dobre možnosti za nadaljnji razvoj tega načina kmetovanja. Ta način kmetovanja zelo pomembno prispeva k zagotavljanju javnih dobrin, ohranjanju kulturne krajine in izboljšanju biotske raznolikosti, ki so ključnega pomena pri ekološkem kmetijstvu. Ohranja tudi varstvo pitne vode in okolja kot celote.

Ekološko kmetijstvo po navedbah MKGP (2016b) v veliki meri vpliva na trajnostno gospodarjenje z neobnovljivimi viri in uveljavitev načela dobrobiti domačih živali in vrstam ter kategorijam prilagojene reje. Posebnost pridelave in reje domačih živali poznamo v ekološkem kmetovanju, s čimer oponašamo naravne ekosisteme in kroženje snovi v okolju. Prav tako zagotavlja sistem ekološkega kmetovanja nepretrgan in transparenten nadzor nad pridelavo teh pridelkov »od njive do krožnika«, s tem pa je tudi zagotovljena veliko večja varnost potrošnika, ki se za takšne izdelke odloča.

Kadar govorimo o ekološkem kmetijstvu, je treba povedati, da gre za sistem, ki temelji na dinamični interakciji med rastlinami, domačimi živalmi in tlemi. Usmerjenost se kaže v še višji aktivaciji naravnega krogotoka.

Slabe (2000) trdi, da ekološko kmetijstvo kot sodoben način gospodarjenja gradi na prejšnjih izkušnjah generacij. Izhaja iz spoznanja, da je »dolgoročno uspešen način kmetovanja, ki temelji na partnerstvu z naravo in ne na nasilju in iskanju premoči nad njo«.

Slabe (2000) pravi, da ekološki način kmetovanja prispeva k boljši kakovosti okolja in manjšim obremenitvam narave, pri tem pa to ni le »stranski vpliv«. Ekološko kmetijstvo za svojo uspešnost potrebuje čim bolj življenjsko sposoben in stabilen ekosistem.

Ekološko kmetovanje hkrati zagotavlja pridelavo zelo kakovostne in varne hrane, ki je obogatena s prehransko vrednostjo in vsebuje veliko vitaminov, mineralov in antioksidantov. Zaradi prepovedi uporabe lahko topnih mineralnih gnojil, pesticidov, gensko spremenjenih organizmov in proizvodov ter različnih regulatorjev rasti ni mogoče pričakovati vsebnost ostankov teh snovi v pridelkih ali živilih in s tem posledično tudi pri potrošniku (Bavec in sod., 2001).

Definicijo ekološkega kmetovanja lahko razumemo kot »smer kmetovanja, katerega smisel je oblikovati enoten, naravovarstveni in ekonomsko trajnostni pridelovalni sistem, ki poskuša maksimirati lastne energetske obnovljive vire na kmetiji in smiselno ravnati z gospodarjenjem ekoloških in bioloških procesov ter medsebojnih vplivov, ki bi tako zavarovali pridelke pred škodljivci in povzročitelji bolezni«. Stolze in Lampkin (2006, cit. po Potočnik, 2010) menita, da se izraz »trajnost« uporablja v veliko širšem smislu, saj le-ta obsega ohranitev neobnovljivih virov in naravno ter socialno trajnost.

Pomen ekološkega kmetijstva ni samo prepoved kemičnih sintetičnih pesticidov in mineralnih gnojil, ampak so cilji široko zastavljeni v smislu (Bavec in sod., 2001):

- ohranjanja rodovitnosti tal;
- sklenjenega kroženja hranil;
- živalim ustrezne reje in krmljenja;
- pridelave zdravih živil;
- zaščite naravnih življenjskih virov (tla-voda-zrak);
- minimalne obremenitve okolja;
- aktivnega varovanja okolja in biološke raznovrstnosti;
- varstva energije in surovin;
- zagotovitve delovnih mest v kmetijstvu.

2.3 NAČELA EKOLOŠKEGA KMETOVANJA

Poglavje o načelih ekološkega kmetovanja je povzeto po besedilu na spletni strani mednarodne organizacije IFOAM (The Principles of Organic Agriculture, 2009). Temelj ekološkega kmetovanja predstavljajo načela zdravja, ekologije, pravičnosti in varstva. To so načela, ki so pomembna osnova za razvoj ekološkega kmetovanja. Zraven tega so tudi merila prispevka, ki ga je ekološko kmetovanje zmožno ponuditi svetu. Prav tako so tudi pokazatelj vizije, ki stremlji k izboljšanju celotnega kmetijstva v globalnem merilu. Načela obsegajo kmetijstvo v najširšem pomenu, in sicer vse od tega, kakšna je skrb ljudi za vodo, tla, rastline in živali. Prav tako ta načela definirajo ravnanje ljudi s pokrajino in način, kako jo želijo spremeniti z namenom zapustiti naslednjim generacijam veliko čistejše okolje. Ta

načela služijo predvsem za spodbujanje razvoja ekološkega gibanja v polni raznolikosti. Namen teh načel je tudi spodbuditi etična načela in razne ukrepe. Ta načela so:

- **načelo zdravja:** ohranjanje in izboljšanje zdravja tal, živali, ljudi in rastlin pri ekološkem kmetovanju. Pri tem načelu je pomembno dejstvo, da je nemogoče ločiti zdravje ljudi in skupnosti od zdravja ekosistemov, ki so nujno potrebni za zdravje živali in ljudi;
- **načelo ekologije:** živi ekološki sistemi in krogotoki so temelj ekološkega kmetijstva. Ekološko kmetijstvo mora delovati v simbiozi z ekološkimi sistemi. Moralo bi jih posnemati in si prizadevati za njihovo vzdrževanje. Proizvodnja mora temeljiti na ekoloških procesih in recikliranju;
- **načelo pravičnosti:** zagotavljanje pravičnosti in previdno ter spoštljivo ravnanje z okoljem je temelj ekološkega kmetijstva. Tisti, ki so vključeni v ekološko kmetijstvo, morajo ravnati tako, da zagotavljajo pravičnost za vse deležnike. Vsem vpletenim je treba omogočiti kakovostnejše življenje in prispevati k povečanju kakovosti hrane ter zmanjšanju revščine;
- **načelo varstva:** ekološko kmetijstvo pomaga varovati zdravje in blaginjo prihodnjih generacij ter okolja. Tukaj sta predvsem pomembni previdnost in odgovornost pri upravljanju, razvoju ter izbiri potrebne tehnologije pri ekološkem kmetovanju. Naloga znanosti je zagotoviti, da je ekološka hrana zdrava in ekološko neoporečna. Prav tako sta nalogi ekološkega kmetijstva preprečevanje tveganja, predvsem z uporabo tehnologij, ki so na voljo, in izogibanje nepredvidljivim tveganjem.

2.4 ZAKONODAJA

Na območju Evropske unije je imelo ekološko kmetijstvo zakonsko podlago v Uredbi Sveta Evrope 2092/91. Širša podlaga na svetovni ravni so standardi Mednarodne zveze gibanj za ekološko kmetijstvo IFOAM (International Federation of Organic Agricultural Movements), kjer je včlanjenih več kot 700 organizacij (štiri tudi iz Slovenije) iz več kot 100 držav sveta. Osnove ekološkega kmetijstva so bile v Sloveniji prvič napisane v Priporočilih za ekološko kmetovanje v Sloveniji, izdanih pri Republiški upravi za pospeševanje kmetijstva pri MKGP (MKGP, 2016b). Aprila 2001 je izšel na podlagi zakonodaje Evropske unije Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oz. živil (skrajšano: eko pravilnik) (UL RS 31/01). Temu sta leta 2003 sledila dopolnitev v Pravilniku o spremembah in dopolnitvah pravilnika o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oz. živil (UL RS 52/03) in Pravilnik o določitvi območij v Republiki Sloveniji, ki so primerna za ekološko čebelarjenje (UL RS 52/03) (Bavec, 2004).

Vlada RS je 25. 11. 2005 sprejela Akcijski načrt za ekološko kmetijstvo (ANEK ..., 2006), kjer v skladu s smernicami evropskega akcijskega programa poudarjajo pomen in potrebo po izobraženih kadrih, vse bolj pa tudi pomen raziskav na številnih različnih ravneh in področjih, ki bi skupaj prispevale k trajnostnemu in sonaravnemu razvoju. V njem je prikazano in analizirano stanje slovenskega kmetijstva, najdemo pa tudi umestitev pomena in vloge ekološkega kmetijstva, temelječega na ciljih slovenske prehranske politike.

Konec leta 2006 je bil v Sloveniji spremenjen Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oz. živil, ki je bil objavljen v UL RS, št. 128/2006. Na ravni Evropske

unije se je v tem času zakonodaja za ekološko kmetijstvo prav tako spreminjala – nova Uredba Sveta (ES) št. 834/2007 z dne 28. junija 2007 o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov in razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 2092/91 je začela veljati 1. januarja 2009 (ANEK ..., 2006).

S 1. januarjem 2009 je v Evropski uniji v veljavo stopila nova zakonodaja na področju ekološkega kmetijstva. To so naslednje uredbe (ANEK ..., 2006):

- Uredba Sveta (ES), št. 834/2007, z dne 28. junija 2007, o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov in razveljavitvi Uredbe (EGS), št. 2092/91;
- Uredba komisije (ES), št. 889/2008, z dne 5. septembra 2008, o določitvi podrobnih pravil za izvajanje uredbe Sveta (ES), št. 834/2007, o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov glede ekološke pridelave, označevanja in nadzora;
- Uredba Komisije (ES), št. 1235/2008, z dne 8. decembra 2008, o določitvi posebnih pravil za izvajanje Uredbe Sveta (ES), št. 834/2007, v zvezi z ureditvami za uvoz ekoloških proizvodov iz tretjih dežel (UL Evropske unije, L 291, z dne 7. novembra 2009).

Bavec in sod. (2009) navajajo, da morajo vsi, ki se kakor koli ukvarjajo z ekološko pridelavo in predelavo, upoštevati tudi vso ostalo kmetijsko zakonodajo. Poleg evropskih uredb morajo ekološki pridelovalci v Sloveniji upoštevati še Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oz. živil (2014), ki natančneje opredeljuje nekatere naše specifičnosti. Poleg ostalih posebnosti je v tem pravilniku opredeljena tudi ureditev označevanja in nadzora nad ekološkimi živili oz. hrano, pripravljeno v obratih javne prehrane.

2.5 PREHOD S KLASIČNEGA NA EKOLOŠKO KMETOVANJE

Zanimanje za ekološka živila je v izrazitem porastu, saj so se potrošniki in prodajalci odzvali na poročanja raznih medijev o vplivih pesticidov in gensko spremenjenih organizmov (GSO) na okolje, zdravje in varnost hrane (Hughner in sod., 2007). V Združenih državah Amerike je ekološko kmetijstvo ena izmed najhitreje rastočih kmetijskih panog, saj se pridelovalci zavedajo visokih tržnih cen ekoloških proizvodov (Kuminoff in Wossink, 2010). Tudi Khaledi in sod. (2010) navajajo, da je ekološka pridelava hrane eden izmed najbolj rastočih sektorjev v svetovni prehrabni industriji. Za potrošnike so prednosti lokalno pridelana, sveža, zdrava in v mnogih primerih ekološko pridelana hrana (La Trobe, 2001). Ekološke pridelke običajno kupujejo ljudje z višjo izobrazbo in velikim dohodkom. Glede na pozitivno naravnost in naraščanje stopnje izobrazbe obstaja velik potencialni trg za ekološke proizvode (Smit in sod., 2009).

Preusmerjanje v ekološko kmetijstvo zagotavlja stabilnejše ekosisteme (Kuminoff in Wossink, 2010), kar v svoji raziskavi ugotavljajo tudi Smit in sod. (2009). Da ima intenzivno konvencionalno poljedelstvo negativne vplive na biodiverzitetu, navaja tudi Hyvönen (2007).

Pozitivna lastnost ekološkega kmetovanja je tudi boljše zdravstveno stanje živali. V ekoloških čredah je raven zdravljenja s strani veterinarja stalno majhna. Pojavnost različnih

bolezni je precej manjša kot v konvencionalnih čredah. V mnogih študijah je ekološko kmetijstvo predstavljeno kot trajnostni način kmetijstva. Smit in sod. (2009) navajajo, da nizozemska vlada spodbuja prehod na ekološko kmetovanje, saj je sredstvo za doseg bolj trajnostnega kmetovanja. Tudi Pugliese (2001) navaja, da je ekološko kmetijstvo ena izmed možnosti trajnostne pridelave in trajnostnega razvoja podeželja. Padel (2001) kot glavni cilj ekološkega kmetijstva navaja ustvarjanje trajnostnega kmetijskega proizvodnega sistema. Izraz »trajnostni« se uporablja v širšem smislu, vključno z okoljsko, družbeno in gospodarsko trajnostjo.

Darnhofer (2005) navaja, da lahko ekološko kmetijstvo podpira preoblikovanje dejavnosti na kmetijah, kar spodbuja tudi preusmeritve v več različnih aktivnosti, ki vodijo k večjemu vključevanju v lokalno gospodarstvo in k povečanju dohodka. Kmetom, ki se ukvarjajo s tradicionalno prirejo svinjskega mesa v Avstriji, je ta dejavnost nekoč predstavljala pomemben vir dohodka. Ko se je Avstrija priključila Evropski uniji, se je ta dobičkonosnost zmanjšala. Pridelovalci ne pričakujejo povečanja cen svinjine, zato je edina možnost za povečanje dohodka preusmeritev v ekološko kmetijstvo. Ena izmed pozitivnih posledic preusmeritve je tudi zmanjšanje presežka dušika v tleh. Presežek se najbolj zmanjša zaradi manjšega vnosa dokupljenih gnojil in krme.

Za prehod na ekološko kmetovanje Padel (2001) navaja razloge, ki jih deli v dve skupini. V prvi skupini so razlogi, povezani s kmetovanjem, in sicer reja in tehnični vzroki (zdravstvene težave živali, problemi z rodovitnostjo tal in erozijo) ter finančni motivi (reševanje obstoječih finančnih težav, varna prihodnost kmetije, prihranek). Druga skupina so osebni razlogi, kamor avtor uvršča zdravje (morebitne zdravstvene težave) in splošno skrb (kakovost hrane, ohranjanje okolja, razvoj podeželja).

Darnhofer (2005) navaja, da ima ekološko kmetijstvo pozitivne vplive na okolje in je trajnostno, koristi pa lahko tudi regionalnemu gospodarstvu. Ekološko kmetovanje je ena izmed možnosti povečanja dohodka, pozitivno pa prispeva tudi k razvoju podeželja z večjo raznolikostjo dejavnosti na kmetiji. Dohodek se ne poveča le zaradi večjih neposrednih plačil, temveč tudi zaradi poglobljanja in razširitve dejavnosti. Razlogi za preusmeritev torej niso samo ekonomski, temveč se nekateri za ta korak odločijo tudi zaradi povečevanja kakovosti življenja in dela. Preusmerjanje konvencionalnih kmetij v ekološke lahko poveča zagotavljanje stabilnih ekosistemov, saj imajo ekološke kmetije večjo biotsko raznovrstnost kot konvencionalne.

Da je vpliv ekološke pridelave na biotsko raznovrstnost ugodnejši, so ugotovili tudi Smit in sod. (2009). Kallas in sod. (2010) navajajo, da najpomembnejši dejavniki za preusmeritev v ekološko kmetovanje vključujejo:

- lastnosti pridelovalca: spol, izobrazbo, starost, izkušnje;
- strukturo kmetijskih gospodarstev: lokacijo, velikost kmetije, tip tal, stroje;
- upravljanje (management) kmetije: uporabo vložkov (gnojila, krme ipd.), kolobarjev, pridelkov;
- zunanje dejavnike: cene, velikost trga, neposredna plačila, dostop informacij, stroške;
- stališča in mnenja: življenjski slog, prepričanje o okolju.

Khaledi in sod. (2010) navajajo, da so za preusmeritev bolj zainteresirani pridelovalci z manjšimi zemljiškimi posestmi in starejši kmetje. Kallas in sod. (2010) so ugotovili, da so za preusmeritev bolj dovzetne mlajše ženske, medtem ko so starejši pridelovalci manj pripravljeni na takšno odločitev. Dognali so tudi, da se za preusmeritev najbolj zanimajo družinske kmetije in kmetije s strmimi zemljišči.

Bavec in sod. (2009) navajajo, da morajo pridelovalne površine prestati preusmeritveno obdobje, preden lahko rastlinske produkte označimo in tržimo kot ekološke. Začetek preusmeritve nastopi na datum prijave v kontrolo. Pridelki so lahko označeni kot ekološki, če so posajeni oz. posejani po dveh letih (24 mesecev) od začetka preusmeritve pri enoletnih rastlinah. Pridelki iz trajnih nasadov se lahko tržijo kot ekološki, če so pred spravilom pretekla tri leta ekološke oskrbe trajnega nasada. Preusmeritev v ekološko rejo živali poteka praviloma hkrati s preusmeritvijo travinja in njiv. To pomeni, da se po preteklem 24-mesečnem obdobju lahko začnejo tržiti živila živalskega porekla kot ekološka. Preusmeritev v čebelarstvu traja eno leto (12 mesecev).

Smit in sod. (2009) navajajo, da so ekološke kmetije s krmo redko samooskrbne, kar lahko poveča stroške prireje. Finančni problem lahko nastane tudi med obveznim dveletnim preusmeritvenim obdobjem, ko mora kmetija že slediti navodilom in pravilom iz Uredb Sveta za ekološko pridelavo, mleka in ostalih živalskih proizvodov pa v tem času še ne morejo tržiti kot ekološko pridelanih, kar pomeni, da za njih ne bodo dobili plačane višje cene.

Benoit in Veyesset (2003) sta v svoji raziskavi ugotovila, da ima preusmeritev živinorejske kmetije za posledico zmanjšanje produktivnosti. Da se pri prireji mesa ohrani enak zaslužek kot v konvencionalnem načinu kmetovanja, je treba prodajne cene mesa povečati za 0,76 do 1,50 €/kg. Smit in sod. (2009) navajajo, da je ekološka prireja mleka precej dražja od konvencionalne, in ocenjujejo, da mora biti cena za liter ekološkega mleka za 0,057 do 0,071 € večja od konvencionalnega.

Konvencionalni kmetje običajno dojemajo ekološko kmetijstvo kot bolj tvegano. Za tako mnenje obstaja več razlogov, in sicer menijo, da lahko prepoved uporabe kemičnih sredstev poveča stroške zatiranja škodljivcev in poveča tveganja za izgube pridelkov. Kot omejitev navajajo tudi dejstvo, da je ekološki način kmetovanja pogosto bolj zapleten kot konvencionalni in da je podanih manj informacij o učinkovitem upravljanju ekoloških kmetij. Slabost konvencionalni kmetje vidijo tudi v izpostavljenosti večjim tveganjem na trgu za ekološke kmete, saj so cene ekoloških proizvodov bolj nestanovitne od običajnih (Kuminoff in Wossink, 2010).

Khaledi in sod. (2010) so proučevali delno in celotno preusmeritev v ekološko kmetijstvo. Popolno sprejetje ekološkega kmetovanja je nekoliko negativno povezano s količino obdelovalnih zemljišč, ki jih ima pridelovalec, kar pomeni, da več kot ima zemlje, manjša je možnost, da se bo odločil za popolno preusmeritev. To kaže, da so manjša posestva bolj primerna za celotno preusmeritev. Iz tega lahko izhaja dejstvo, da je upravljanje večjih kmetij po ekoloških načelih zahtevnejše, morda tudi zaradi večje zahtevnosti dela. Obstaja nekaj podatkov o zmanjšanju pridelka v obdobju preusmeritve. Pridelke se zmanjša, ker biološki procesi (fiksacija dušika, učinek kolobarja itd.) potrebujejo določen čas, da se

uredijo oz. uravnotežijo. Do zmanjšanja pridelka pride tudi zaradi napačne kmetijske prakse, kot je prenehanje uporabe dušikovih gnojil, ne da bi v istem času spodbujali biološko vezavo dušika z vključevanjem metuljnic v kolobar (Khaledi in sod., 2010).

2.6 EKOLOŠKO KMETIJSTVO V KOMBINACIJI S PROBLEMOM LOKALNO PRIDELANE HRANE

V Sloveniji se soočamo z vse manjšo stopnjo samooskrbe s hrano, ki je po podatkih Statističnega urada Slovenije (SURS) leta 2015 za zelenjavo znašala le 38,7 %, za žito 72,6 % in za krompir 59 % (SURS, 2016). Pri teh številkah pridemo do številnih vprašanj o nujnih aktivnostih, ki bi jih trend upadajočega pokrivanja prehranskih potreb obrnil navzgor. V razmeroma kratkem času so prišli odzivi na razmere, ki so nastale, predvsem s strani odgovorne politike in tudi javnosti. Le-ta je prepoznala ključno potrebo po spodbujanju večje oskrbe s kakovostnimi slovenskimi živili, saj je ta ključnega pomena za prihodnost kmetijstva in ustrezno preskrbo slovenskega prebivalstva. Velik pomen vidika oskrbe slovenskega gospodarstva s hrano ima varna in kakovostno pridelana ekološka hrana (Potočnik Slavič, 2010).

Izrazito naklonjenost potrošnikov na trgu ekoloških živil lahko opazimo tudi na področju lokalno pridelanih živil. Do tega prihaja predvsem zaradi povezave z željo po večji kakovosti, predvsem v primerih sadja, mleka in sveže zelenjave, kjer lahko govorimo o kratkem času od spravila pridelka do nakupa le-tega. Zelo pomembna je tudi okoljska osveščenost kupcev. Namreč rezultati raziskav, ki so bile opravljene med potrošniki, kažejo, da tudi slovenski potrošniki dajejo prednost lokalno pridelani ekološki hrani (Potočnik Slavič, 2010).

V razmere nestabilne oskrbe s hrano na globalni ravni, ki se pričakujejo, prav tako tudi zaradi spoznanja o negativnih okoljskih učinkih velikih transportov hrane, postaja vprašanje lokalne in regionalne samooskrbe s hrano zelo pomembno. Vedno večja strateška cilja v Sloveniji prav tako postajata prehranska varnost in lastna pridelava hrane. Domača pridelava v Sloveniji žal ne pokriva lastnih potreb po kmetijsko-živilskih proizvodih. Ob tem je pri živalskih proizvodih stopnja samooskrbe veliko večja kot na področju rastlinskih proizvodov (Potočnik Slavič, 2010).

Naslednji vidik, ki je zelo pomemben z vidika samooskrbe s hrano v Sloveniji, a prav tako tudi zelo zaskrbljujoč, je pozidava in spreminjanje namembnosti kmetijskih zemljišč. Velikost le-teh je v Sloveniji zelo omejena (Potočnik Slavič, 2010).

2.7 EKOLOŠKO KMETIJSTVO V SLOVENSKIH GORICAH

2.7.1 Predstavitev območja Slovenskih goric

Za Slovenske gorice so značilna nizka slemena in griči z mnogimi rečnimi dolinami, tako da lahko rečemo, da so ena izmed najbolj individualiziranih krajin v slovenskem okolju. Segajo od severozahoda proti jugovzhodu (MKGP, 2011).

Slika 1: Slovenske gorice (Slovenske gorice, 2016).

Značilno pokrajino oblikujejo premočrtne rečne doline. V tem predelu najdemo nekoliko večja strnjena naselja. Na ostalem delu so kmetije sicer na gosto razporejene v nizih po slemenih Slovenskih goric (Slovenske gorice, 2011).

Slovenske gorice so geološko gledano del nekdanjega Panonskega morja. Sestava je iz malo nagubanih, slabo sprijetih morskih usedlin. V tem predelu je značilno panonsko celinsko podnebje. Značilen je tudi temperaturni obrat. To je vzrok, da so na pobočjih in slemenih nekoliko višje temperature kot na dnu dolin (MKGP, 2011).

Ležijo med Dravo in Muro ter so najvišje gričevje v Sloveniji. Z Avstrijo mejijo na severozahodu z reko Gornico, na jugovzhodu pa s Hrvaško. Slovenske gorice oblikujejo značilno naravno in kulturno krajino (MKGP, 2011).

2.7.2 Kmetijstvo Slovenskih goric

Za ta območja je značilen gričevnat svet s prevladujočim sadjarstvom in vinogradništvom. V veliko območjih je ohranjena tradicionalna slovenskogoriška kulturna krajina z ekstenzivno kmetijsko rabo, visokodebelnimi travniškimi sadovnjaki, gozdovi na severnih pobočjih in zamočvirjenim dnom dolin.

Za območje Slovenskih goric so značilna majhna gospodarstva. Tukaj prevladujejo kmetovalci z manj kot tremi hektarji obdelovalnih zemljišč. Teh je več kot polovica. Kmetij, ki imajo v rabi več kot deset hektarjev zemljišč, je le slaba desetina. Neugodne

podnebne razmere, razpršena poselitev in območja z nekoliko maj naselji so težje dostopna, zato pomenijo dražjo pridelavo (MKGP, 2011).

Razveseljujoči podatek za to območje Slovenskih goric, v primerjavi z okoliščinami kmetijske dejavnosti v sosednjih ravninskih predelih, je veliko manjši pritisk urbanizacije in nekmetijskih dejavnosti na kmetijska zemljišča. Dejstvo je, da je v Sloveniji samo okoli 880 m² njiv na prebivalca, za preživetje pa bi po nekaterih ocenah potrebovali vsaj okoli 2.000 m², kar nujno zahteva racionalen odnos do kmetijskih zemljišč in trajnostni razvoj v prostoru (MKGP, 2011).

Ključni razvojni problemi območja Slovenskih goric so (MKGP, 2011):

- nizka izobrazbena sestava prebivalcev podeželja;
- z razvojnimi možnostmi neusklajena izobrazbena sestava prebivalcev;
- neugodna starostna sestava in hitro staranje prebivalcev;
- neusklajen prostorski in funkcijski razvoj naselij;
- močan pritisk na širitev naselij (uveljavljanje nekmetijske rabe zemljišč);
- velika ekološka obremenjenost okolja (kmetijstvo, naselja, industrija, promet);
- slaba izkoriščenost naravnih, socialnih in gospodarskih razvojnih potencialov (razvoj kmetijstva, turizma, obrti in podjetništva);
- nizka stopnja tržne usmerjenosti kmetijstva;
- strukturni problemi na področju kmetijstva;
- neusklajen razvoj gospodarskih dejavnosti na podeželju;
- nepovezanost gospodarskih, strokovnih in političnih subjektov v regiji.

Večina zemljišč je v lasti družinskih kmetij. Velikostna sestava kmetij ni primerna za konvencionalno pridelavo, saj so po podatkih popisa kmetijskih gospodarstev leta 2000 kmetije v poprečju obdelovale manj kot 5 ha kmetijskih zemljišč. V velikostni skupini do 5 ha je bilo 69,3 % vseh kmetij, medtem ko je v regiji takšnih kmetij 67 %, državno poprečje pa znaša 61,8 % (MKGP, 2011).

Zemljiško-posestna razdrobljenost je posledica naravnih razmer in zgodovinskega razvoja. Kljub zaposlitvi v nekmetijskih dejavnostih gospodinjstva ohranjajo kmetijska zemljišča, saj si na ta način izboljšujejo socialni položaj. Zaradi tega so se na podeželju ohranila delavsko-kmečka gospodinjstva, njihov delež pa znaša približno 30 %, v nekaterih naseljih Slovenskih goric celo presega 50 % (MKGP, 2011).

Kmetijstvo obremenjujejo visoka razdrobljenost zemljišč, majhna specializiranost, veliki stroški pridelave in počasnost spreminjanja proizvodnih ter organizacijskih razmer. Pričakovati je, da se bo v prihodnje v obravnavanem območju hitreje zmanjševalo število kmetij, kar je odvisno od rasti življenjskega standarda, razvoja nekmetijskih dejavnosti in zaposlitvenih možnosti izven kmetijstva v širšem območju. Spremembe na področju kmetijstva bo mogoče uresničiti le z načrtnim urejanjem kmetijskih zemljišč, s povezovanjem pridelovalcev in organiziranim trženjem, razvojem lastnih blagovnih znamk ter uvajanjem tehnoloških in proizvodnih novosti (MKGP, 2011).

V gričevnatem območju Slovenskih goric prevladujočo živinorejsko pridelavo dopolnjujeta sadjarstvo in vinogradništvo, v ravninskem svetu ob Dravi in Pesnici pa prevladuje mešana poljedelsko-živinorejska pridelava (Lokalna akcijska skupina Spodnje Podravje, 2008).

V slovenskogoriških občinah je dobrih 10 % sadjarskih oz. vinogradniških kmetij. Na tem območju je še veliko možnosti za razvoj sadjarstva in vinogradništva, vendar se kmetje zaradi nejasnih pogojev trženja in nepovezanosti pridelovalcev ne odločajo za tovrstno pridelavo (MKGP, 2011).

2.7.3 Ekološko kmetijstvo v Slovenskih goricah

V Slovenskih goricah, tako kot drugje po Sloveniji, pridobiva ekološko kmetijstvo vedno večjo veljavo. Večji del regije je pretežno podeželski z dobro ohranjenim okoljem, kar pa je eden izmed glavnih pogojev za nadaljnji razvoj kmetovanja, ki je okolju prijazen, in za še večji razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah in za razvoj specializirane ponudbe, kar bi pripomoglo k večji prepoznavnosti in konkurenčnosti regije.

Program razvoja podeželja Slovenskih goric (LAS Ovtar, 2014) vključuje tudi razvoj ekološkega kmetijstva. Cilji, ki so načrtani, so spodbujanje ekološkega kmetijstva, razvoj specializirane ponudbe in povečanje prepoznavnosti ter konkurenčnosti. Prav tako je pomembno povezovanje malih pridelovalcev in povečanje števila ekoloških proizvodov.

Po podatkih na spletni strani MKGP (MKGP, 2016a) je bilo v letih 2008 in 2009 v ekološko kmetijstvo v Slovenskih goricah vključenih 52 kmetij. Leta 2010 je bilo vključenih 55 kmetij, leta 2011 59 kmetij, leta 2012 76 kmetij, leta 2013 83 kmetij, leta 2014 94 kmetij in leta 2015 103 kmetije, kar nakazuje na povečanje zanimanja in vključitev v ekološko kmetijstvo z vsakim naslednjim letom.

Slovenske gorice so bile že v zgodovini prepoznavne po travniških sadovnjakih in zelo kakovostnih jabolkih, vinu ter ostalih izdelkih, ki so jih kmetje prodajali daleč naokoli, tudi na kraljevskih dvorih Habsburžanom. V drugi polovici prejšnjega stoletja so kmetije oz. njive postale poligon za čim večje donose na hektar, kar je povzročalo zmanjšanje kmetij, ki se ukvarjajo z ekološkim kmetijstvom. Zato je nastal problem konkuriranja kmetij na teh območjih z večjimi gigantskimi monokulturnimi pridelovalci iz evropskih držav, ki danes krojijo ceno na trgu, s tem pa tudi ceno ekološko pridelane hrane. Slovenske gorice so v tem obdobju zaostale, prav tako kot veliko drugih delov Slovenije. Lahko rečemo, da so postale otok nekje vmes – med Prekmurjem in Podravjem (ANEK ..., 2006).

Ugotovitve danes kažejo prav na to, da je ta stagnacija, ki je nastala v razvoju kmetijstva v tej regiji, Slovenske gorice ohranila blizu naravi, zato je posledično območje manj izpostavljeno pesticidom, tla bolj rodovitna, pridelava pa veliko bolj ekološka. To okolje, ki je neobremenjeno s težkimi kovinami in pesticidi, nam ponuja možnosti za razvoj ekološkega kmetijstva. Treba je iskati potenciala, ki bodo ohranjali kmečke domačije in socialno varnost kmečke populacije na tem področju, predvsem s povečanjem lokalne samooskrbe. Tukaj je treba v prvi vrsti povečati preskrbo na kmetijah in še na obstoječih polkmetijah, ki so svoja zemljišča bodisi zavrgle bodisi dale v najem večjim pridelovalcem. Usmerjenost k potrošniku je naslednji korak, in sicer je pomembno

predvsem razmišljanje, kako bodo potrošniki prepoznali prednosti pridelkov iz svoje bližine (ANEK ..., 2006).

3 MATERIAL IN METODE DELA

3.1 ANKETNI VPRAŠALNIK

Za analizo stanja ekološkega kmetijstva v Slovenskih goricah smo sestavili anketni vprašalnik (priloga A). Z njim smo ugotavljali velikostno strukturo, proizvodno usmeritev, organiziranost, mnenja anketirancev o stanju in sprejemanju novosti ter kako vidijo razvoj ekološkega kmetijstva na tem območju v prihodnje.

V našem primeru smo ocenili, da je najprimernejša metoda anketni vprašalnik, kjer smo uporabili vprašanja odprtega in zaprtega tipa, saj smo menili, da bodo intervjuvanci najlažje in na najprimernejši način podali svoje mnenje glede obravnavane tematike. V primeru vprašanj samo zaprtega tipa bi namreč preveč posegali v samostojnost intervjuvanca. Na koncu smo pri vprašanjih odprtega tipa odgovore združili v nekaj skupin, za katere smo menili, da najboljše odražajo mnenja intervjuvancev.

3.2 IZVEDBA ANKETIRANJA

Analiza s pomočjo anketiranja je bila opravljena med 25 kmetovalci, ki se ukvarjajo z ekološko pridelavo, prihajajo pa z območja, ki ga pokriva Kmetijsko gozdarski zavod Ptuj, območna enota Lenart. Način vzorčenja v naši raziskavi je bil namensko vzorčenje, kar pomeni, da smo izbrali takšne anketirance, za katere smo vedeli, da se ukvarjajo z ekološkim kmetovanjem, in za katere smo predpostavljali, da so dobro seznanjeni z raziskovalno temo.

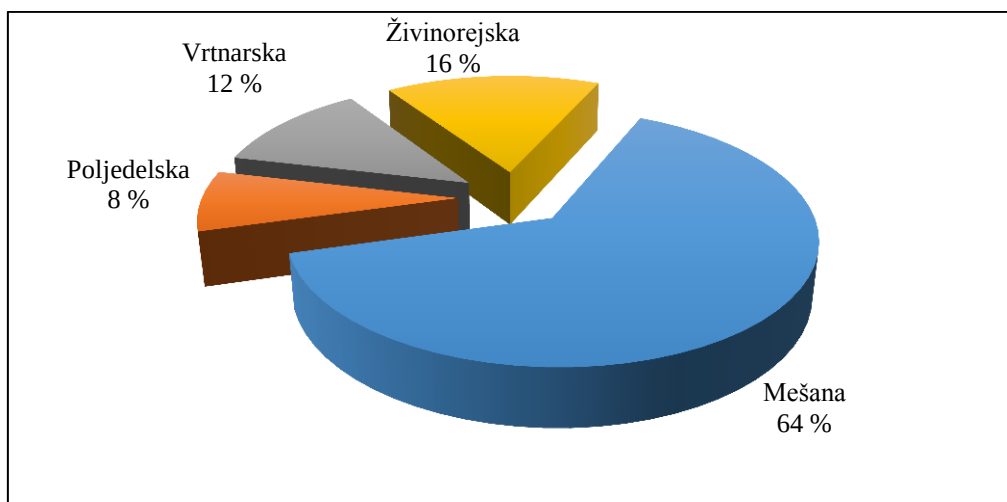
Pred izvedbo anketiranja smo vsem sodelujočim poslali povabilo za sodelovanje. Nanj so se vsi pozitivno odzvali. Samo anketiranje je bilo izvedeno v času od 17. 3. 2013 do 20. 4. 2013. Anketiranja so bila izvedena večinoma v dopoldanskem času.

Podatke, pridobljene z anketnim vprašalnikom, smo obdelali z metodo opisne statistike. Predstavili smo jih tudi grafično s pomočjo grafiknov.

4 REZULTATI

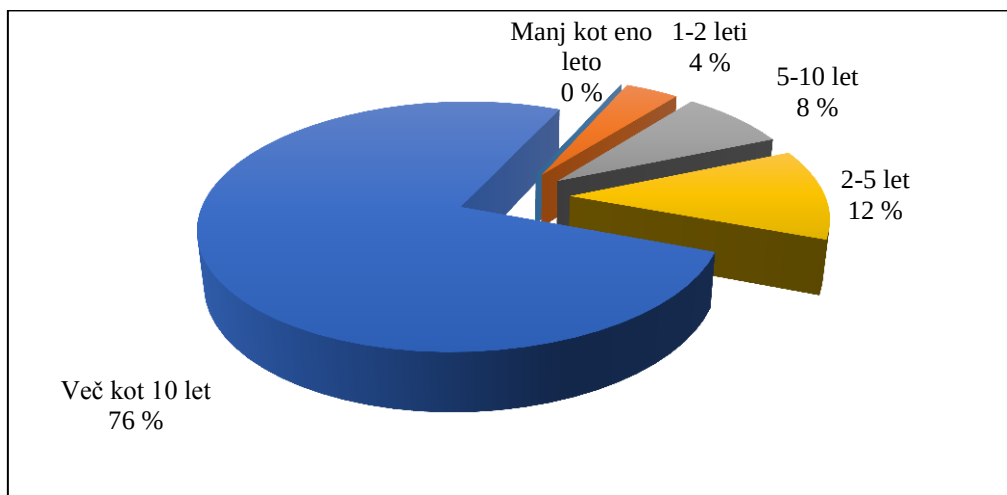
4.1 PODATKI O ANKETIRANIH KMETIJAH

Glede na splošne geografske značilnosti Slovenskih goric in siceršnje stanje kmetijstva je jasno, da se na tem območju pojavlja največ mešanih kmetij, torej takih, ki niso osredotočene samo na eno dejavnost. Večinoma gre za poljedelsko-živinorejske kmetije (64 %). Ob tem se pogosto ukvarjajo še z vrtnarstvom, poljedelstvom in živinorejo, kar je razvidno tudi s slike 2.

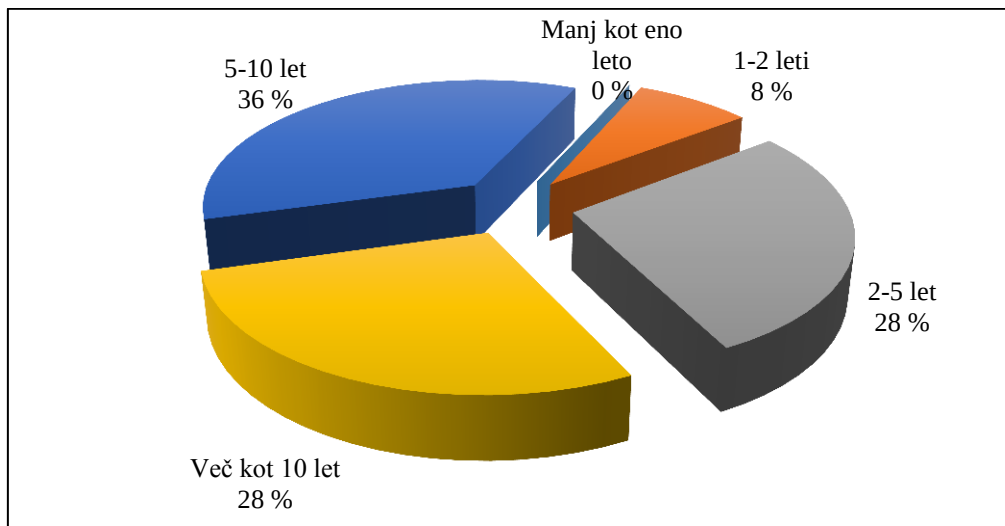
Slika 2: Tip anketiranih kmetij

V zadnjem času pogoji za začetek kmetovanja niso preveč naklonjeni mladim in novim kmetovalcem. Tudi iz podatkov, ki jih predstavljamo, vidimo, da gre v večini primerov za kmetije, ki delujejo že dlje časa. Zelo majhen je delež kmetij, ki obstajajo manj kot 10 let. Večinoma se ta tradicija kmetovanja prenaša iz roda v rod, kar je sicer splošen trend slovenskega kmetijstva (slika 3).

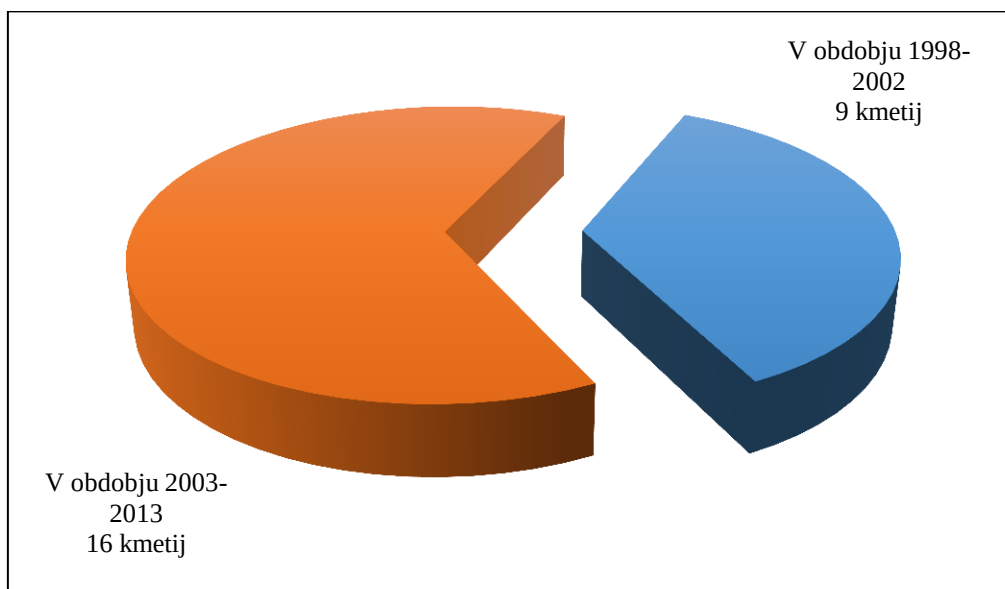
Slika 3: Porazdelitev anketiranih kmetij glede na trajanje kmetovanja

Prav tako se je le malo kmetij za začetek ekološkega kmetovanja odločilo v zadnjih petih letih. Največ je takšnih kmetij, ki so se za tovrstno kmetovanje odločile med leti 2003 in 2008. Precejšen je tudi delež tistih, ki so ekološko kmetovale že pred letom 2003. Nobena izmed kmetij ekološko ne kmetuje manj kot eno leto (slika 4).

Slika 4: Porazdelitev anketiranih kmetij glede na trajanje ekološkega kmetovanja

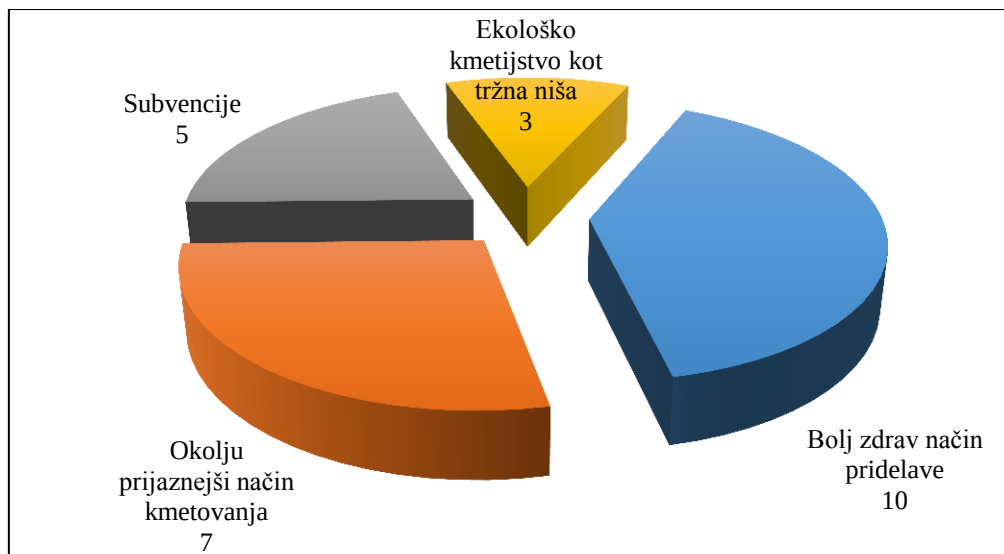
S slike 5 je razvidno, da se je v ekološki način kmetovanja večina kmetij preusmerila v obdobju 1998–2002 (16 kmetij), ostale kmetije pa so se preusmerile v obdobju 2003–2013. Iz tega lahko sklepamo, da se je večina kmetij odločila za preusmeritev v ekološko pridelavo na začetku razvoja ekološkega kmetovanja. Druga skupina, ki je manjša, se je odločila kasneje, ko je bil takšen način že malo bolj poznan in utečen.

Slika 5: Porazdelitev anketiranih kmetij glede na obdobje preusmeritve na ekološko kmetovanje

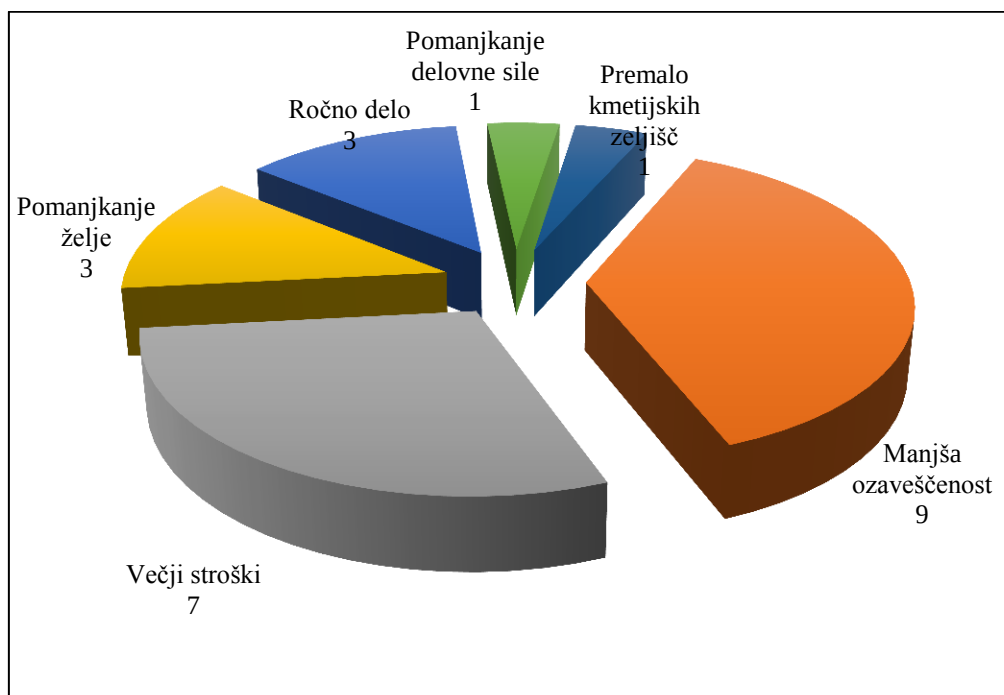
Na vprašanje glede glavnega razloga odločitve za ekološko kmetovanje so anketiranci

lahko izbrali en glavni razlog za odločitev. Večina (68 %) oz. 17 anketirancev je kot glavni razlog navedla okolju prijaznejši način kmetovanja in način pridelave hrane, ki je veliko bolj zdrav. Iz tega lahko sklepamo, da je večini kmetov zelo pomembno, da kmetujejo brez sintetičnih sredstev za varstvo rastlin in mineralnih gnojil ter s tem prispevajo k pridelovanju bolj zdrave hrane. Veliko manj kmetij (3) je navedlo kot glavni razlog neposredna plačila in ekološko kmetijstvo kot tržno nišo. Ekološko kmetijstvo kot tržno nišo so predvsem izbrali zaradi vse večjega zanimanja in povpraševanja potrošnikov po ekološko pridelanih pridelkih in proizvodih (slika 6).

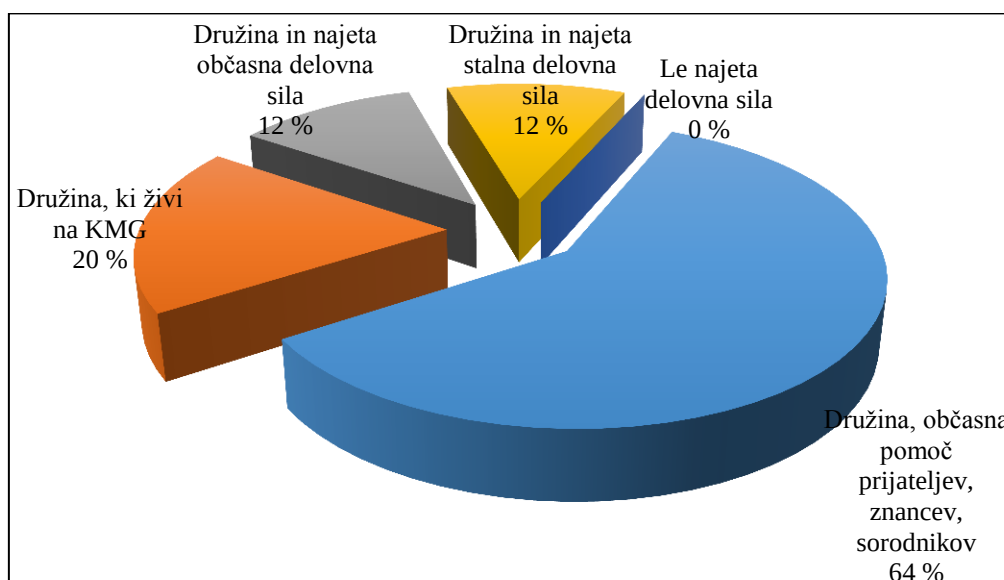
Slika 6: Porazdelitev anketiranih kmetij glede na odločitev preusmeritve na ekološko kmetovanje

Pri vprašanju glede glavne ovire, ki so jo imeli oz. zaznali pri odločitvi za ekološko kmetijstvo, so anketiranci imeli možnosti izbire enega odgovora. Pri tem vprašanju so kmetje podali veliko različnih mnenj. Največ se jih je odločilo, da glavno oviro predstavljajo zelo majhna ozaveščenost ljudi o ekološkem načinu kmetovanja (9 odgovorov) in večji stroški, ki jih prinaša ekološka pridelava (7 odgovorov). Ostali so predvsem poudarili različne razloge (npr. pomanjkanje želje po ekološkem kmetijstvu; kmetje sploh več ne razmišljajo o možnosti drugačne pridelave, ampak je za njih edini način konvencionalno kmetovanje in s tem uporaba mineralnih gnojil ter sintetičnih sredstev za varstvo rastlin). Eden izmed problemov, ki so ga poudarili, je bil tudi bojazen pred veliko ročnega dela, in sicer so to omenili predvsem tisti, ki so starejši in imajo veliko obdelovalnih zemljišč. Ostali razlogi so bili pomanjkanje delovne sile, pomanjkanje kmetijskih zemljišč in strah pred neuspehom. Te razloge je izbral po en anketiranec (slika 7).

Slika 7: Porazdelitev anketiranih kmetij glede ovir pri odločitvi na ekološko kmetovanje

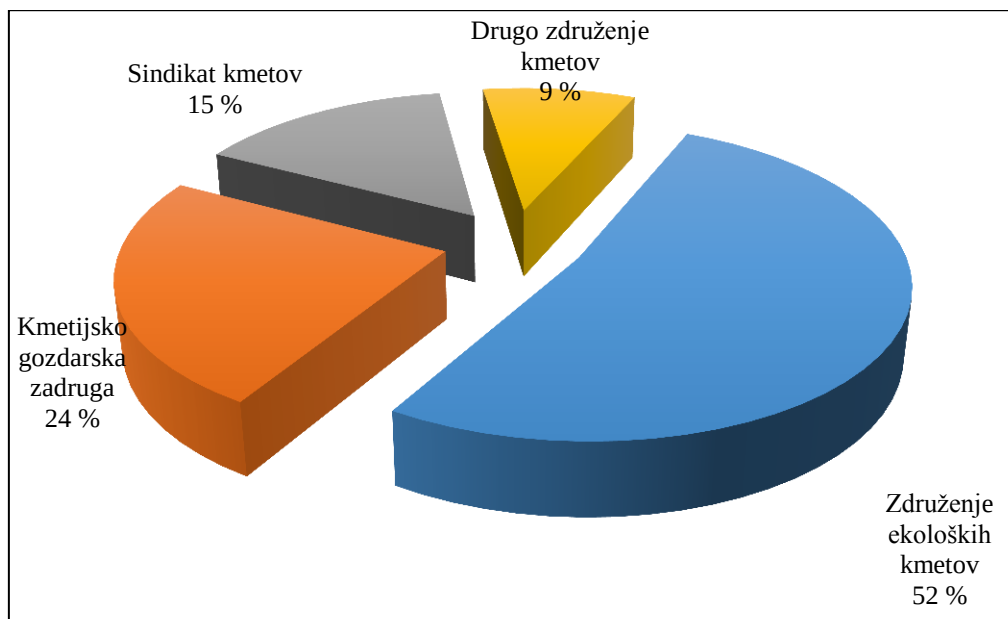
Dela na kmetiji je precej, vendar se v Sloveniji kmetovalci le redko odločijo zaposliti koga na kmetiji. Tudi v Slovenskih goricah je tako. Pri delu na kmetiji večinoma pomagajo prijatelji, znanci in sorodniki. Le malo je kmetij, ki si pomagajo z najeto delovno silo. Predvsem na manjših delajo samo družinski člani (slika 8).

Slika 8: Porazdelitev anketiranih kmetij glede dela na kmetiji

Kmetje se v zadnjem času združujejo v združenja, podobno kot drugi delavci. Večina anketiranih kmetovalcev je članov Združenja ekoloških kmetov, nekaj manj pa je članov

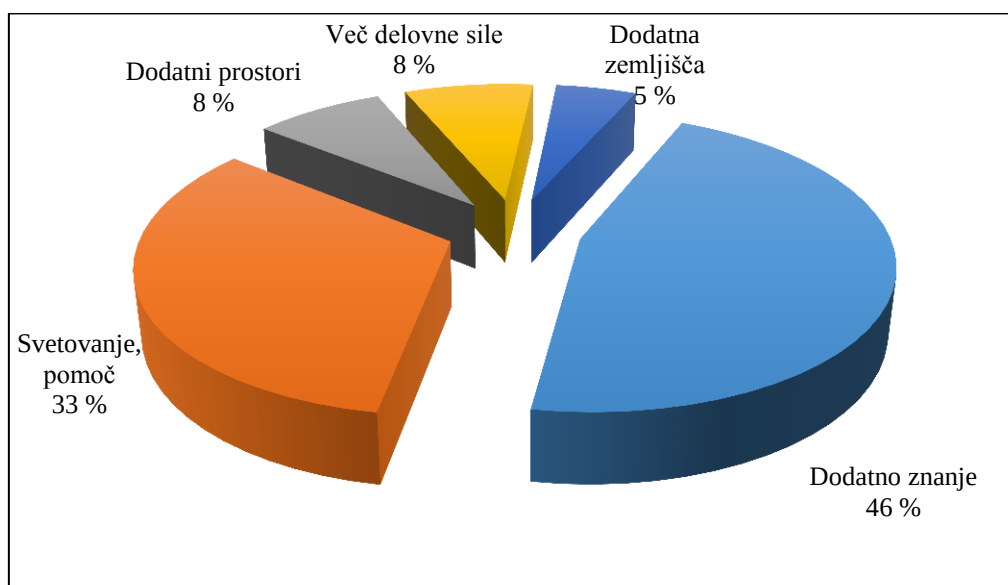
Kmetijsko gozdarske zadruga. Ostali so člani sindikata kmetov in drugega združenja kmetov (slika 9).

Slika 9: Porazdelitev anketiranih kmetij glede na članstvo

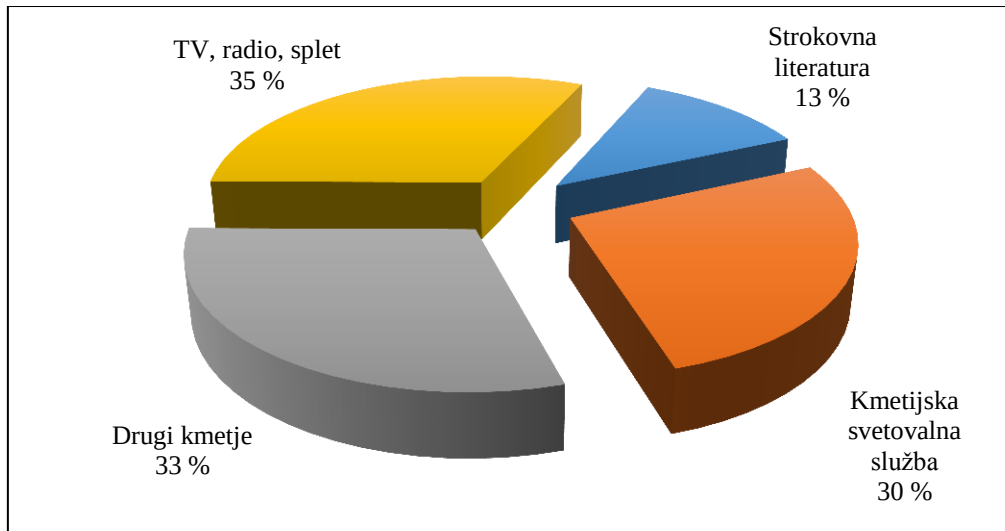
4.2 ZNANJE IN INFRASTRUKTURA ZA ZAČETEK KMETOVANJA

Večina kmetov je ob začetku ekološkega kmetovanja potrebovala dodatno znanje. Zaradi tega so uporabljali tudi svetovanja in pomoč, ki jih nudi med drugim kmetijska svetovalna služba. Nekaj kmetovalcev je potrebovalo tudi dodatna zemljišča, dodatne prostore in infrastrukturne objekte. Glede na več potrebnega ročnega dela je razumljivo, da so bili med njimi tudi takšni, ki so potrebovali novo delovno silo (slika 10).

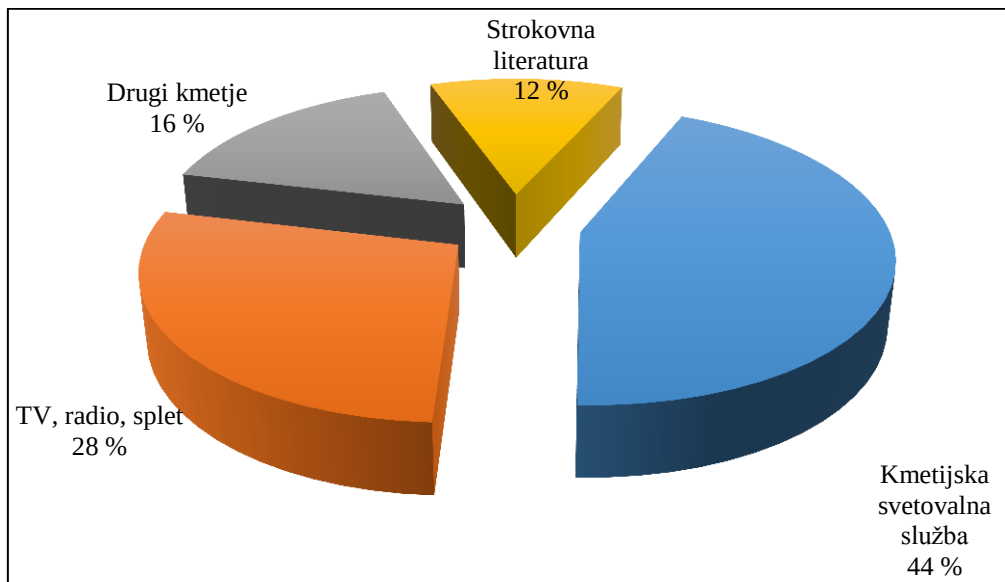
Slika 10: Porazdelitev anketiranih kmetij glede na potrebo po dodatnem znanju in drugem

Informacije s področja ekološkega kmetovanja pridobivajo večinoma preko televizije in radia, v zadnjem času pa tudi vse bolj cenjenega spleta, ki ga uporablja tudi vse več kmetovalcev, predvsem mladih (slika 11).

Slika 11: Porazdelitev kmetij glede vira pridobivanja informacij

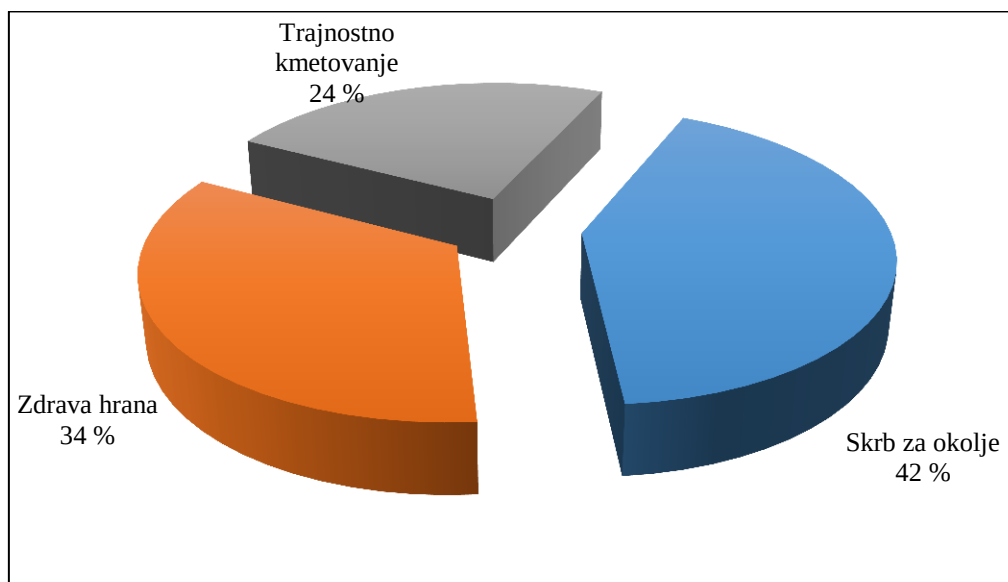
Izmed naštetih možnosti je najpomembnejši vir, torej tak, ki jim da največ informacij, kmetijska svetovalna služba, sledijo pa televizija, radio in splet. Pomoč drugih kmetov je sicer manj relevantna, a vseeno pomembna. Strokovna literatura je na zadnjem mestu (slika 12).

Slika 12: Porazdelitev anketiranih glede na najpomembnejši vir pridobivanja informacij

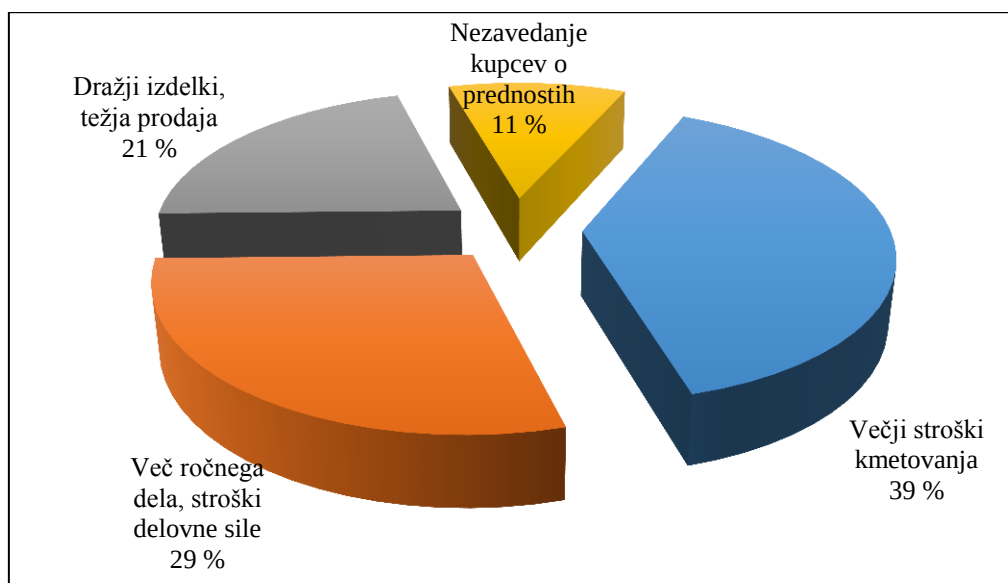
4.3 PREDNOSTI, SLABOSTI IN PRILOŽNOSTI EKOLOŠKEGA KMETOVANJA

Ekološke kmetovalce s tega območja smo vprašali, kje vidijo glavne prednosti in pomanjkljivosti ekološkega kmetovanja. Vprašanje je bilo odprtega tipa, vendar smo glede na zapisano lahko razbrali, da so pomembni predvsem trije vidiki. To so zdrava hrana, skrb za okolje in trajnostno naravnano kmetovanje (slika 13).

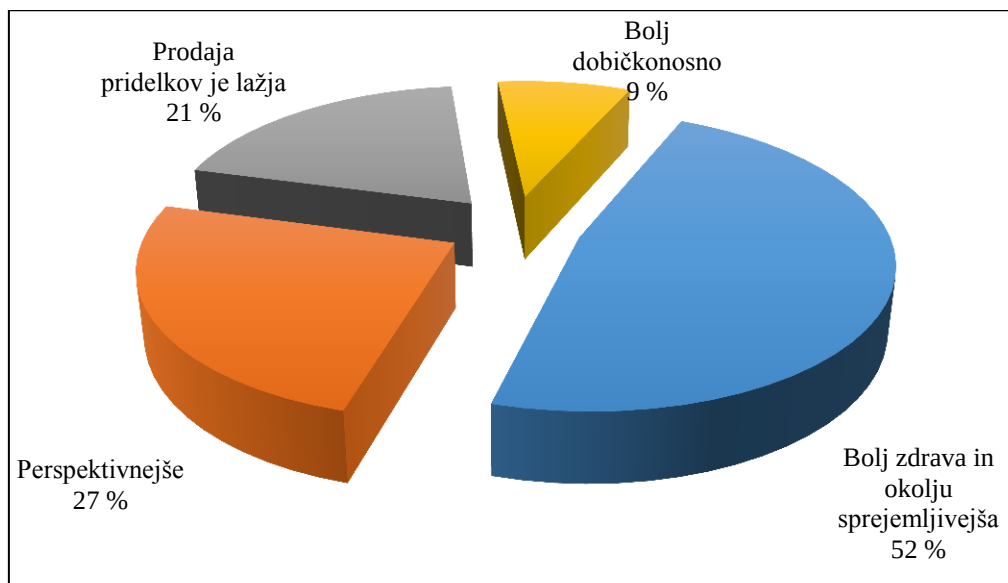
Slika 13: Porazdelitev mnenja anketiranih glede prednosti ekološkega kmetovanja

Med pomanjkljivostmi so navedli več potrebnega ročnega dela in s tem večje stroške dela. Na splošno stroške tovrstnega kmetovanja ocenjujejo kot višje. Zaradi nekoliko dražjih izdelkov je te tudi težje prodati, nekateri kupci pa tudi ne prepoznajo prednosti ekološko pridelane hrane. Na sliki 14 so prikazani deleži posameznih odgovorov.

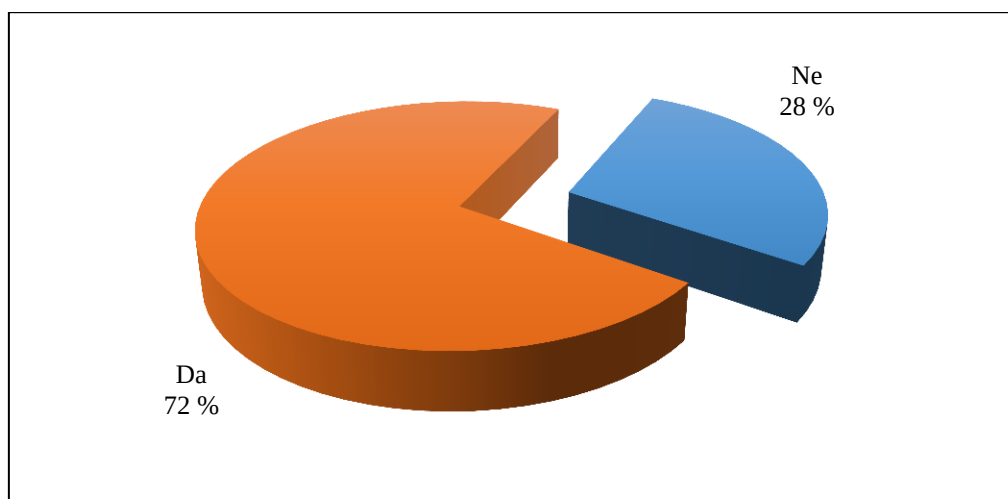
Slika 14: Porazdelitev mnenja anketiranih glede slabosti ekološkega kmetovanja

Kmetje so se v ekološko kmetijstvo preusmerili zaradi različnih vzrokov. Povprašali smo jih, v čem se po njihovem mnenju ekološko kmetijstvo razlikuje od konvencionalnega. To so torej tisti vzroki, zaradi katerih so se verjetno odločili za tovrstno kmetovanje. Menijo, da je tako pridelana hrana bolj zdrava in bolj ekološko sprejemljiva ter znanega izvora. Tovrstno kmetijstvo je po njihovem mnenju perspektivnejše na dolgi rok. Prav tako v manjši meri menijo, da je tovrstno kmetijstvo donosnejše, prodaja izdelkov pa lažja (slika 15).

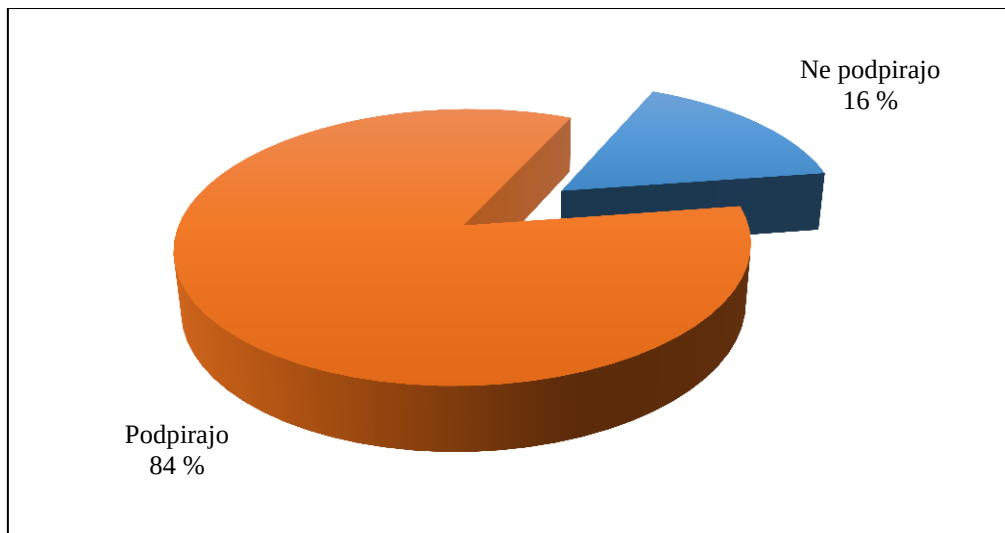
Slika 15: Porazdelitev mnenja anketiranih glede primerjave s konvencionalnim kmetovanjem

Anketirani menijo, da obstajajo dobre možnosti, da se bo tovrstno kmetijstvo razvijalo tudi v prihodnje. Sicer so nekateri kmetovalci glede tega malce skeptični, vendar jih je večina pozitivnih (slika 16).

Slika 16: Porazdelitev mnenja anketiranih glede priložnosti za nadaljnji razvoj

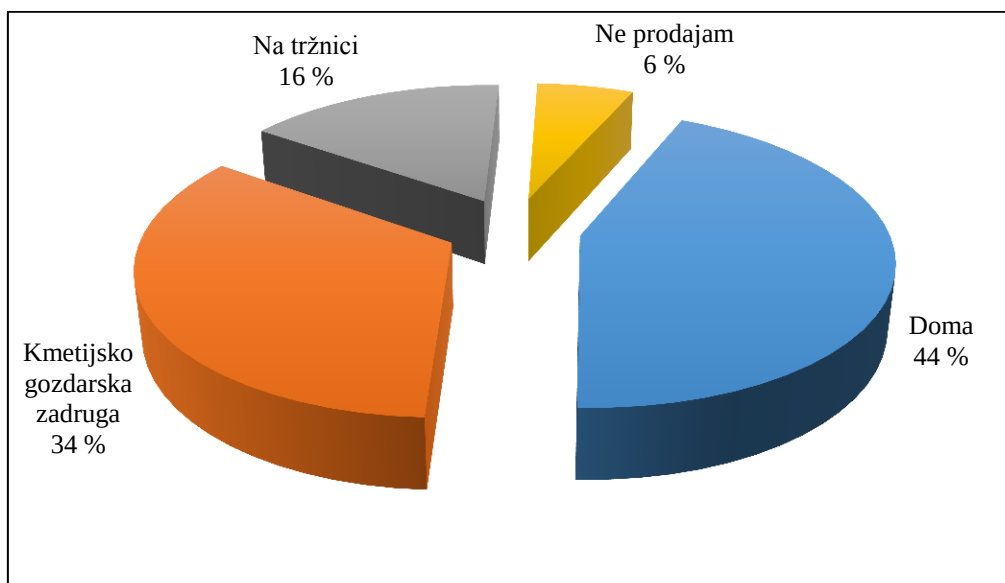
Prav tako vidimo, da je ekološkemu kmetijstvu naklonjena tudi javnost. Anketiranci opažajo, da jih pri tovrstnem kmetovanju znanci, sorodniki in prijatelji podpirajo, kar je po našem mnenju dober obet za nadaljnji razvoj tovrstnega kmetovanja (slika 17).

Slika 17: Porazdelitev mnenja anketiranih glede podpore s strani sorodnikov, znancev, prijateljev

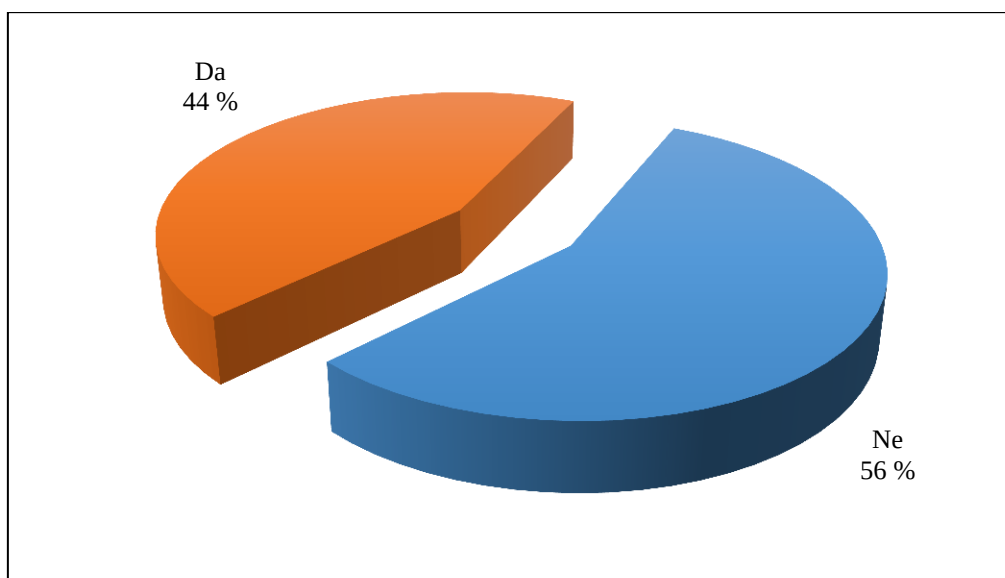
4.4 PRODAJA NA EKOLOŠKIH KMETIJAH IN NAČRTI GLEDE ŠIRJENJA ZA PRIHODNOST

Kmetje pridelke, ki jih pridelajo na ekološko usmerjenih kmetijah, večinoma prodajo kar doma. V večini imajo stalne kupce, ki zaupajo njihovim izdelkom. Nekaj prodaje pridelkov poteka tudi preko sodelovanja z zadrugo Dobrina in so tako dostopni tudi drugim prebivalcem širšega območja Ptuja in Lenarta. Pri tem gre za t. i. lokalno oskrbo s hrano, saj se večinoma proda na Ptuju in v Mariboru z okolico. Nekaj pridelanega prodajo kmetje tudi na tržnicah. Nekateri ne pridelujejo za prodajo, ampak le za lastno oskrbo in oskrbo znancev, sorodnikov in prijateljev. To so predvsem manjše kmetije, ki viške prodajajo le občasno (slika 18).

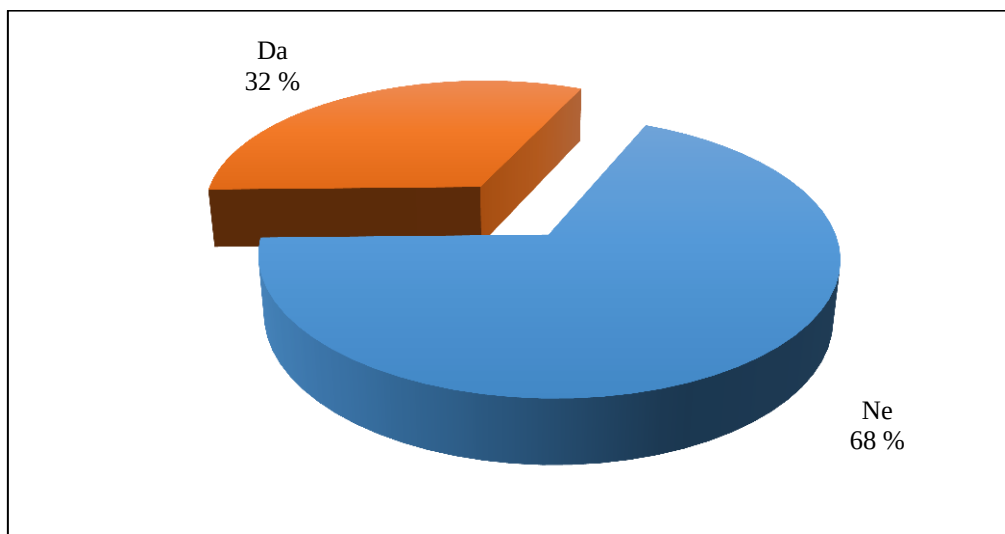
Slika 18: Porazdelitev mnenja anketiranih glede načina prodaje na ekoloških kmetijah

Glede na stanje slovenskega kmetijstva in gospodarstva na splošno je razumljivo, da so kmetje nekoliko skeptični glede podeljevanja neposrednih plačil za ekološko kmetovanje. Postavlja se resno vprašanje, ali bo tudi v prihodnje dovolj sredstev za nadaljevanje subvencioniranega pridelovanja. Tako mislijo tudi anketirani, saj jih več kot polovica dvomi, da bodo neposredna plačila na voljo tudi po koncu trenutnega programskega obdobja leta 2020 (slika 19).

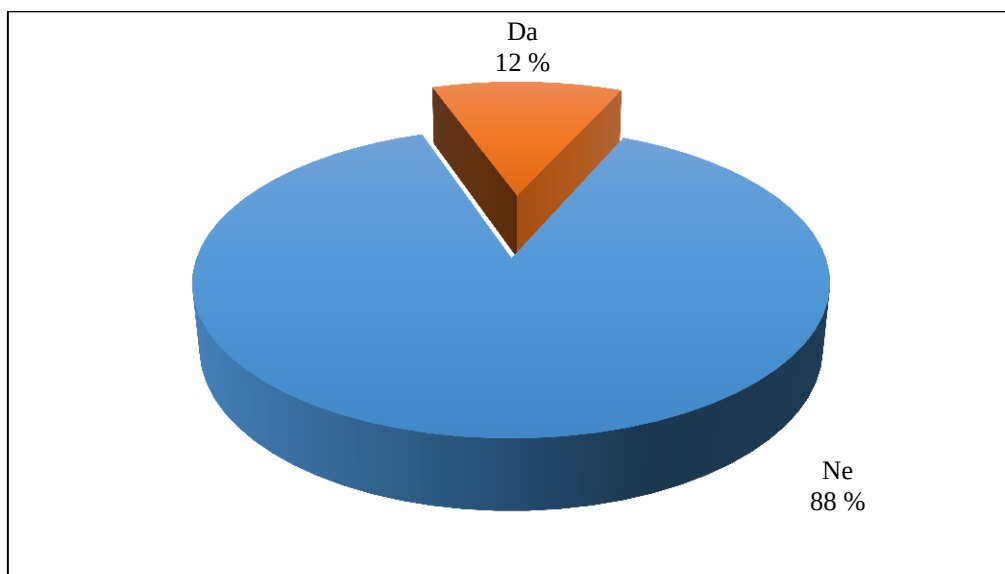

Slika 19: Porazdelitev mnenja anketiranih glede verjetnosti ohranitve neposrednih plačil za ekološko kmetovanje

Večina anketirancev v prihodnje ne namerava širiti svoje pridelave (slika 20). Zelo malo jih razmišlja o tem, da bi opustili ekološko kmetovanje in se preusmerili v drugo kmetijsko dejavnost (slika 21).

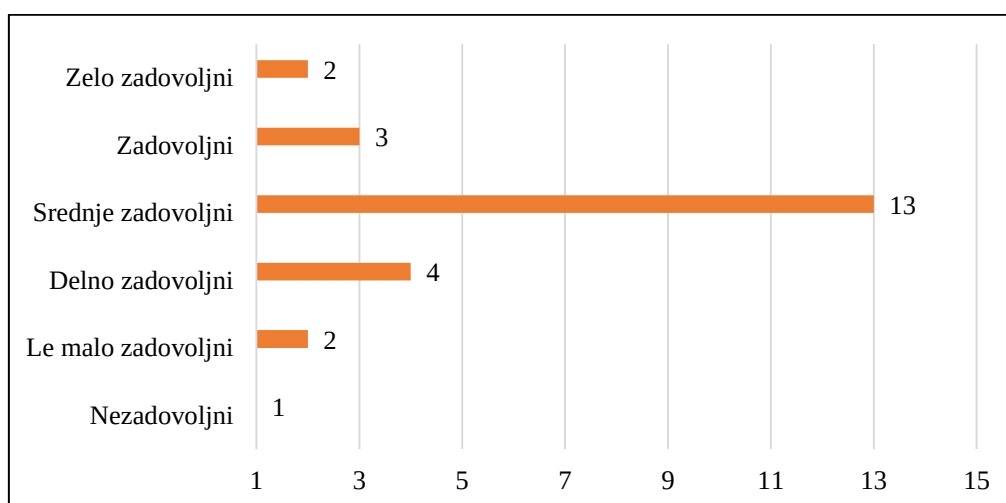
Slika 20: Porazdelitev mnenja anketiranih glede povečanja kmetijskih zemljišč na kmetiji

Slika 21: Porazdelitev mnenja anketiranih glede načrtovanja preusmeritve v drugo kmetijsko dejavnost

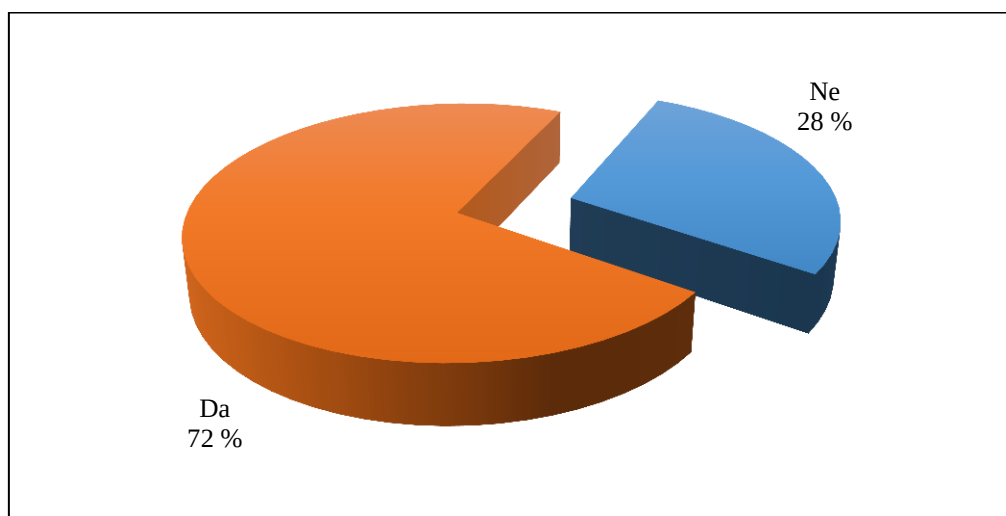
4.5 ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM NA EKOLOŠKI KMETIJI

Anketiranci so različno zadovoljni s svojim življenjem na ekološki kmetiji. Večina jih je s tem srednje zadovoljnih, manjši delež je na kmetiji nezadovoljen. To so glede na podatke tisti, ki tudi razmišljajo, da bi ekološko kmetovanje opustili. Ugotavljamo, da bi tisti, ki življenje ocenjujejo kot zadovoljivo ali zelo zadovoljivo, svoja zemljišča za kmetovanje radi povečali (slika 22).

Slika 22: Porazdelitev mnenja anketiranih glede zadovoljstva z življenjem na ekološki kmetiji

S prejšnjim vprašanjem je povezano tudi vprašanje o tem, ali bi se še enkrat odločili za tovrsten način kmetovanja. Vidimo, da bi se jih velika večina ponovno odločila za to. To pomeni, da so vsaj deloma zadovoljni in da tukaj vidijo možnosti ter priložnosti za svoj uspeh in zadovoljstvo (slika 23).

Slika 23: Porazdelitev mnenja anketiranih glede ponovne odločitve o ekološkem kmetovanju

4.6 ANALIZA SWOT NA PODLAGI ANKETIRANJA

Na podlagi nekaterih lastnih izkušenj, pridobljenih med dolgoletnim delom na Kmetijsko gozdarskem zavodu, kjer smo se srečali s številnimi problemi, s katerimi se soočajo kmetje, ki se želijo ukvarjati z ekološkim kmetovanjem, in s pomočjo izvedene ankete smo izdelali tudi analizo SWOT. Le-ta predstavlja sintezo ključnih strateških dejavnikov, ki vplivajo na razvoj ekološkega kmetijstva tega območja. Posebej so poudarjene ključne prednosti in priložnosti ter hkrati slabosti in nevarnosti.

Prednosti:

- ugoden geografski položaj;
- sorazmerno majhna obremenjenost okolja zaradi kmetijske dejavnosti;
- pestrost podeželja zaradi prostorske in naravne razgibanosti;
- zainteresiranost kmetovalcev za sonaravne oblike kmetovanja (sonaravna reja domačih živali, ekološko pridelana zelenjava, sadje ipd.);
- razvita turistična ponudba v okolici, vendar ne predstavlja neposredne konkurence turističnim dejavnostim na kmetijah.

Slabosti:

- neugodna starostna in izobrazbena struktura prebivalcev na podeželju;
- zaraščanje zemljišč in depopulacija podeželja;
- neugodna konfiguracija zemljišč za kmetijsko dejavnost;
- neurejen vodni režim tal zaradi slabega vzdrževanja melioracijskih sistemov;
- slaba tržna organiziranost kmetijstva;
- prevladujejo mešane »neprofesionalne« kmetije.

Priložnosti:

- možnosti direktnega trženja produktov podeželja zaradi bližine mest;
- razvoj podeželskega turizma;
- razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah;
- opuščanje kmetovanja na majhnih kmetijah daje možnost razvoju večjih in dolgoročno konkurenčnih kmetij;
- razvoj sonaravnih oblik kmetovanja;
- povezovanje ekoloških kmetij z ekstenzivnim kmetovanjem in trženje pod skupno ekološko blagovno znamko.

Nevarnosti:

- prevelika urbanizacija;
- neugodno podporno okolje z administrativnimi ovirami;
- neizpolnjevanje pričakovanj podeželskega prebivalstva;
- škodljivo obremenjevanje okolja in narave;
- zaraščanje kulturne krajine;
- nesposobnost dolgoročnega razvojnega načrtovanja;
- nekonkurenčnost kmetijske pridelave zaradi razdrobljenosti in majhnosti kmetij;
- pogostost naravnih nesreč (toča, suša, pozeba ipd.).

4.7 CILJI EKOLOŠKEGA KMETOVANJA NA OBMOČJU SLOVENSKIH GORIC

V nadaljevanju opisujemo nekaj ciljev, ki so po našem mnenju najpomembnejši in lahko vodijo k večji uspešnosti kmetij s tega območja, ki so se že ali bi se še odločile za ekološko kmetovanje. Nekatere od teh nalog poskušamo izvajati na Kmetijsko gozdarskemu zavodu v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi.

Splošni cilji na tem področju so naslednji:

- približati vaško življenje meščanom in osveščati prebivalce mest o pomembnosti ohranjanja domače pridelave hrane na zdrav način ter ohranjanja poseljenosti podeželja;
- povečati gospodarsko učinkovitost kmetij s prodajo več vrst pridelkov in različnih izdelkov na tržnici;
- možnost prodaje pridelkov in izdelkov s kmetij čim bolj približati kupcem;
- zagotoviti ponudbo doma pridelane zelenjave, sadja in ostalih izdelkov s kmetij;
- postavitev objekta na tržnici za prodajo.

Ukrepi, s katerimi nameravamo doseči te cilje, so naslednji:

- animacijska predavanja z izvedbo delavnic;
- delo v manjših skupinah (individualna srečanja, evidentiranje kmetij in vzpostavitev sortimenta prodajnih pridelkov in izdelkov ipd.);
- priprava letakov s ponudbo;
- izvedba promocijskih dogodkov.

Za posamezne veje ekološkega kmetijstva smo izdelali tudi specifične cilje. Cilji razvoja ekološkega zelenjadarstva so:

- razširitev dosedanje pridelave zelenjave pri obstoječih pridelovalcih;
- skupna promocija, ki bi zajela sedanje pridelovalce zelenjave in jih povezala v skupni pridelavi;
- predstavitev doma pridelane zelenjave gostincem, turističnim delavcem in šolnikom (razstava, degustacija, kmetija odprtih vrat, mediji ipd.);
- usmerjati pridelovalce na dve prodajni poti; zaradi velikih količin pridelane zelenjave in čedalje večje konkurence se bodo veliki pridelovalci morali tržno povezati (bližina večjih mest je tukaj prednost); vsi manjši pridelovalci lahko prodajo zelenjavo na domu ali neposredno na kmečkih tržnicah;
- izobraziti kmete o novih tehnologijah pridelave zelenjave s poudarkom na pridelavi ekološke, kakovostne in neoporečne zelenjave ter ohranjanju okolja;
- izdelava prepoznavne blagovne znamke.

Cilji ekološke pridelave sadja so:

- ohraniti in nadaljevati tradicionalen način pridelave sadja v obstoječih visokodebelnih nasadih;
- ohranitev starih, tudi avtohtonih sort sadja, ki pomenijo genetski potencial pri iskanju novih odpornih sort;
- povezati pridelavo v teh ekosistemih s turistično ponudbo, učnimi nameni in doživljajskim turizmom;
- razviti predelavo pridelkov (sokovi, sadne kaše, marmelade, kisi, žganja, suho sadje) in trženje le-teh;
- povečati porabo sadja v različnih oblikah (sveže in suho sadje, sokovi, kis ipd.).

Cilji ekološke pridelave poljščin so:

- pridelava, ki je usmerjena v sonaravne oblike kmetovanja;
- ohranitev njiv zaradi zagotavljanja prehranske varnosti;

- pridelovanje kakovostnejših pridelkov, ki zmanjšajo onesnaževanje okolja;
- razširitev kolobarja in setev alternativnih poljščin;
- preprečitev škod zaradi prihajajočih podnebnih sprememb.

5 SKLEPI

Kmetijstvo predstavlja eno izmed pomembnejših gospodarskih panog v Sloveniji. Ekološko kmetijstvo je eden izmed modelov naravi prijaznega kmetovanja. Ekološko kmetovanje hkrati zagotavlja pridelavo zelo kakovostne in varne hrane, ki ima veliko prehransko vrednost in vsebuje veliko vitaminov, mineralov ter antioksidantov. Na območju držav Evropske unije, tudi Slovenije, je ekološko kmetijstvo zakonsko dobro urejeno.

Zanimanje za ekološka živila je v izrazitem porastu. Območje Slovenskih goric je gričevnato, zato se prebivalstvo večinoma ukvarja z živinorejo, vinogradništvom, sadjarstvom in poljedelstvom. Prevladujejo kmetovalci z manj kot tremi hektarji kmetijskih zemljišč, zato je treba na tem območju spodbujati kmete, da se začnejo ukvarjati z ekološkim kmetijstvom. Analiza je pokazala, da kmetje kot glavno oviro pri odločitvi za ekološko kmetovanje vidijo v majhni ozaveščenosti kmetov o ekološkem načinu kmetovanja. Res je, da je analiza pokazala, da večina informacij s področja ekološkega kmetovanja anketirani pridobivajo preko televizije, radia in spleta, vendar je teh informacij malo. Ker je večina anketiranih tudi članov Združenja ekoloških kmetov, priporočamo, da se v okviru združenja organizirajo posamezne delavnice s tega področja.

Ker večina anketiranih ekoloških kmetov pridelke, ki jih pridelajo na ekološko usmerjenih kmetijah, večinoma prodaja kar doma, naj le-to izkoristijo kot tržno priložnost, se v okviru regije marketinško in tržno povežejo ter oblikujejo dodatno turistično ponudbo tega kraja. Iz raziskave je razvidno tudi, da se večina anketirancev v prihodnje ne namerava širiti. Z dodatno turistično ponudbo bi uspeli sebi in svoji družini priskrbeti dodatna finančna sredstva. Verjamemo, da bi se s tem zadovoljstvo posameznikov z življenjem na ekološki kmetiji v Slovenskih goricah nedvomno povečalo, izboljšala (zmanjšala) pa bi se tudi do zdaj ugotovljena visoka starostna struktura prebivalcev, tudi kmetov.

Hipotezo 1, da je glavna ovira za večjo razširjenost ekološkega kmetovanja v Slovenskih goricah slaba ozaveščenost, smo potrdili, saj je največ anketiranih kmetov (9) kot glavno oviro za večjo razširjenost ekološkega kmetovanja v Slovenskih goricah podalo to mnenje.

Hipotezo 2, da so se kmetje za preusmeritev v ekološko pridelavo odločili zaradi večjega dohodka, smo zavrnili. Največ anketiranih kmetov (52 %) se je za preusmeritev v ekološko pridelavo odločilo zato, ker menijo, da je tako pridelana hrana bolj zdrava in bolj ekološko sprejemljiva ter znanega izvora.

Hipoteza 3 se je glasila, da je na ekoloških kmetijah zelo razširjena prodaja na domu. Ugotovili smo, da največ anketiranih kmetov (44 %) pridelke, ki jih pridelajo na ekološko usmerjenih kmetijah, večinoma proda kar doma. Hipotezo 3 smo sprejeli.

Hipotezo 4, da so ekološki kmetje zadovoljni z življenjem na kmetiji in želijo širiti obseg dejavnosti, smo zavrnili. Ugotovili smo, da je večina anketiranih kmetov (13) srednje zadovoljnih in ne želijo širiti obsega dejavnosti.

6 POVZETEK

Cilj diplomskega dela so bili analizirati in ugotoviti trenutno stanje ekološkega kmetijstva v Slovenskih goricah ter opozoriti na prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti ekološkega kmetijstva v Slovenskih goricah.

Raziskavo smo izvedli s pomočjo anketnega vprašalnika, ki je vseboval vprašanja s področja proizvodne usmeritve, velikosti, organiziranosti, stanja in sprejemanja novosti ter razvoja ekološkega kmetijstva na tem območju v prihodnje. Anketirali smo 25 kmetovalcev, ki se ukvarjajo z ekološko pridelavo. Kmetovalci prihajajo z območja, ki ga pokriva kmetijska svetovalna služba Kmetijsko gozdarskega zavoda Ptuj, območna enota Lenart.

Glede na splošne geografske značilnosti Slovenskih goric smo ugotovili, da prevladujejo poljedelsko-živinorejske kmetije, ki delujejo že dlje časa. Večina kmetij se je v ekološki način kmetovanja preusmerila v obdobju 1998–2002. Kot glavna razloga za ta način kmetovanja je največ anketirancev navedlo okolju prijaznejši način kmetovanja in način pridelave hrane, ki je veliko bolj zdrav. Glavno oviro za odločitev za ekološki način kmetovanja vidijo v slabi ozaveščenosti ljudi o ekološkem načinu kmetovanja in v večjih stroških.

Ne glede na količino dela na kmetiji pri delu na kmetiji večinoma pomagajo prijatelji, znanci in sorodniki. Le malo je kmetij, ki si pomagajo z najeto delovno silo. Predvsem na manjših delajo samo družinski člani. Kmetje se v zadnjem času združujejo v združenja, večina anketiranih kmetovalcev pa je članov Združenja ekoloških kmetov.

Večina anketiranih kmetov je ob začetku ekološkega kmetovanja potrebovala dodatno znanje. Uporabljali so tudi svetovanje in pomoč, ki jih nudi med drugim tudi kmetijska svetovalna služba. Informacije s področja ekološkega kmetovanja pridobivajo večinoma preko televizije, radia in spleta.

Anketirane smo povprašali tudi, kje vidijo glavne prednosti in pomanjkljivosti ekološkega kmetovanja. Med prednostmi ekološkega kmetovanja so anketirani navedli zdravo hrano, skrb za okolje in trajnostno naravnano kmetovanje, med pomanjkljivostmi pa več potrebnega ročnega dela in s tem večje stroške dela ter kmetovanja. Anketirani ekološki kmetovalci prav tako menijo, da obstajajo dobre možnosti, da se bo tovrstno kmetijstvo razvijalo tudi v prihodnje, saj je temu naklonjena tudi javnost.

Večina anketiranih ekoloških kmetov pridelke, ki jih pridelajo na ekološko usmerjenih kmetijah, proda kar doma. Svoje pridelave v prihodnje ne nameravajo širiti, zelo malo pa je takih, ki bi želeli opustiti ekološko kmetovanje.

Anketirane smo povprašali tudi o zadovoljstvu z življenjem na ekološki kmetiji. Večina jih je z življenjem na ekološki kmetiji srednje zadovoljnih, manjši delež pa je nezadovoljnih (tisti tudi razmišljajo, da bi ekološko kmetovanje opustili). Ugotavljamo tudi, da bi tisti, ki življenje ocenjujejo kot zadovoljivo ali zelo zadovoljivo, svoja zemljišča za kmetovanje radi povečali.

7 VIRI

- ANEK: Akcijski načrt razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015. 2006. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano: 72 str.
- ARSO. 2014. Površine zemljišč z ekološkim kmetovanjem.
http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=449 (16. avg. 2016).
- Bavec F., Bavec M. 2006. Terminološki in razvojni vidiki sonaravnih načinov kmetovanja. V: Zbornik predavanj 15. posvetovanja o prehrani domačih živali, Zdravčevi-Erjavčevi dnevi. Kapun S., Čeh T. (ur.). Murska Sobota, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Kmetijsko gozdarski zavod: 17–34
- Bavec M., Naglič M., Bavec F., Repič P., Flisar Novak Z., Poštrak N., Bantan I., Pevec T., Maljevič J., Matis G., Miklavc J. 2001. Ekološko kmetijstvo. Ljubljana, Kmečki glas: 448 str.
- Bavec M. 2004. Rodovitna tla so podlaga za uspešno ekološko pridelavo zelenjave. Sad, 15: 9
- Bavec M., Robačar M., Repic P., Štabuc Starčevič D. 2009. Sredstva in smernice za ekološko kmetijstvo. Maribor: Univerza v Mariboru Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede, Inštitut za ekološko kmetijstvo: 149 str.
- Benoit M., Veysset P. 2003. Conversion of cattle and sheep suckler farming to organic farming: adaptation of the farming system and its economic consequences. Livestock Production Science, 80: 141–152
- Darnhofer I. 2005. Organic farming and rural development: Some evidence from Austria. Sociologia Ruralis, 45: 308–323
- Gosling P., Shepard M. 2005. Long-term changes in soil fertility in organic arable farming systems in England, with particular reference to phosphorus and potassium. Agriculture, Ecosystems & Environment, 105, 1–2: 425–432
- Hughner R. S., McDonagh P., Prothero A., Shultz C. J., Stanton J. 2007. Who are organic food consumers? A compilation and review of why people purchase organic food. Journal of Consumer Behaviour, 6: 94–110
- Hyvönen T. 2007. Can conversion to organic farming restore the species composition of arable weed communities. Biological Conservation, 137: 382–390

- Kajfež Bogataj L., Črepinšek Z. 2003. Možni vplivi spremenjene klime na kmetijstvo. V: Ranljivost slovenskega kmetijstva in gozdarstva na podnebno spremenljivost in ocena predvidenega vpliva. Ljubljana, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Agencija Republike Slovenije za okolje: 47-72
- Kallas Z., Serra T., Gil J. M. 2010. Farmers' objectives as determinants of organic farming adoption: the case of Catalanian vineyard production. *Agricultural Economics*, 41: 409–423
- Khaledi M., Wessen S., Sawyer E., Ferguson S., Gray R. 2010. Factors influencing partial and complete adoption of organic farming practices in Saskatchewan, Canada. *Can. Journal of Agricultural Economics*, 58: 37–56
- Kuminoff N. V., Wossing A. 2010. Why isn't more US farmland organic. *Journal of Agricultural Economics*, 2: 240–258
- La Trobe H. 2001. Farmers markets: consuming local rural produce. *International Journal of Consumer Studies*, 25: 181–192
- LAS Ovtar. 2014. Lokalna razvojna strategija.
<http://www.lasovtar.si/> (16. avg. 2016).
- Lokalna akcijska skupina Spodnje Podravje. 2008. Lokalna razvojna strategija.
http://www.lex-localis.info/files/9fce4c13-5888-4e07-88d0-f9bdc961ebc8/634430420600000000_lokalna%20razvojna%20strategija.pdf (16. avg. 2016).
- MKGP. 2011. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Opis območij z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost.
http://www.arhiv.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/PRP/dec09/Priloga_3.pdf (16. avg. 2016).
- MKGP. 2016a. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Analiza stanja ekološkega kmetovanja.
http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/ekolosko_kmetovanje/analiza_stanja_ekoloskega_kmetovanja/ (16. avg. 2016).
- MKGP. 2016b. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Ekološko kmetovanje.
http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/ekolosko_kmetovanje/ (16. avg. 2016).
- Padel S. 2001. Conversion to organic farming: a typical example of the diffusion of an innovation. *Sociologia Ruralis*, 41: 40–61

- Pfiffner L., Luka H. 2007. Earthworm populations in two low-input cereal farmin systems. *Applied Soli Ecology*, 37: 184–191
- Potočnik A. 2010. Ekološko kmetovanje v svetu in pri nas. Ljubljana, Biotehniška fakulteta: 41 str.
- Potočnik Slavič I. 2010. Endogeni razvojni potenciali slovenskega podeželja. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo: 131 str.
- Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil. 2014. Ur. l. RS, št. 8/14
- Pugliese P. 2001. Organic farming and sustainable rural development: A multifacted and promising convergence. *Sociologia Ruralis*, 41: 112–130
- Slabe A. 2000. Ekološko kmetijstvo za dobro ljudi in okolja. Ljubljana, Združenje ekoloških kmetov Slovenije: zloženska
- Slovenske gorice. 2011. Wikipedija.
http://sl.wikipedia.org/wiki/Slovenske_gorice (16. avg. 2016).
- Slovenske gorice. 2016.
https://www.google.si/search?q=slovenske+gorice+map&espv=2&biw=1920&bih=950&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEw_jupv6GiJnPAhXDDSwKHRtPDGEQ_AUIBigB#imgrc= (3. sep. 2016).
- Smit A. H., Driessen P. J., Glasbergen P. 2009. Conversion to organic dairy production an the Netherlands: opportunities and constraints. *Rural Sociology*, 74: 383–411
- SURS. 2016. Stopnja samooskrbe (%) – koledarsko leto po: leto, kmetijski proizvod.
http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/viewplus.asp?ma=H205S&ti=&path=../Database/Hitre_Repozitorij/&lang=2 (26. avg. 2016).
- The principles of organic agriculture. 2009. IFOAM.
http://www.ifoam.org/about_ifoam/principles/index.html (16. avg. 2016).
- Umanotera. 2010. Trajnostni razvoj – edina globalna strategija preživetja in ključna primerjalna prednost Slovenije.
<http://www.umanotera.org/wp-content/uploads/2014/10/zbornik-plan-b-2.0.pdf> (22. apr. 2016).

ZAHVALA

Za pomoč se lepo zahvaljujem mentorju prof. dr. Andreju UDOVČU, doc. dr. Darji KOCJAN AČKO in doc. dr. Matjažu GLAVANU, ki so mi svetovali s koristnimi napotki pri izdelavi diplomskega dela.

Za pomoč in veliko spodbudo se zahvaljujem vsem prijateljem, ki so mi stali ob strani med študijem.

Ne nazadnje gre zahvala mojim staršem in ostalim sorodnikom za razumevanje ter spodbude, ki sem jih bila deležna med študijem ob delu in pri izdelavi diplomskega dela.

PRILOGA

ANKETNI VPRAŠALNIK

Anketni vprašalnik je anonimen. Rezultati bodo služili le v namen izdelave diplomskega dela kot povezava med teorijo in možnostjo preučitve razvojnih možnosti ekološkega kmetijstva.

Najprej nekaj splošnih vprašanj:

Ali ste član ...	
Sindikata kmetov?	☐ Ne ☐ Da
Kmetijsko gozdarske zadruge?	☐ Ne ☐ Da
Združenja ekoloških kmetov?	☐ Ne ☐ Da
Drugega združenja kmetov (pridelovalcev)?	☐ Ne ☐ Da
Katere druge uradne ali neuradne organizacije? (naštej):	☐ Ne ☐ Da

- a.) Kakšen je vaš tip kmetije (poljedelska, vrtnarska ipd.) in kakšen je pravni status vašega kmetijskega gospodarstva?
- _____
- b.) Koliko časa že obstaja vaša kmetija? Ste se prej ukvarjali s čim drugim, preden ste začeli s kmetovanjem?
- _____
- c.) Imate zaposlene (domače, tuje delavce)?
- _____
- d.) Je bilo treba imeti dodatno znanje, prostore, zgradbe ali zemljišče, da ste se začeli ukvarjati z ekološkim pridelovanjem? So bile potrebne spremembe, ki jih pri konvencionalnem kmetovanju ne bi bilo?
- _____
1. Od kod dobivate informacije in novice o kmetijstvu, na splošno in s področja pridelave ekološke hrane?
- _____
2. Kateri od virov informacij/obveščanja je za vas pomemben (mediji, časopisi, kmetijska zadruga, združenja, pogovori z drugimi kmetovalci ipd.)?
- _____
3. Kako bi opisali svoj pogled na ekološko kmetovanje – prednosti, pomanjkljivosti?

-
4. V kolikšni meri vam je žal, da ste se odločili za ekološko kmetovanje, in ali bi to spremenili?
-
5. Ali kdaj pomislite na preusmeritev?
-
6. Kakšne so vaše poti trženja svojih proizvodov? Kaj uporabljate?
-
7. Ali nameravate spremeniti velikost ekološko obdelovalnih površin v naslednjih 2 letih? Pričakujete podporo države v obliki neposrednih plačil ipd.?
-
8. Kako bi umestili ekološko kmetijstvo z vidika dobičkonosnosti, širitve dejavnosti, dostopnosti trga in vpliva na zdravje v primerjavi s konvencionalnim kmetijstvom?
-
9. Je za vas ekološko kmetovanje ohranjanje tradicionalnega kmetovanja oz. vrnitev k naravi?
-
10. Zakaj ste se odločili za ekološko kmetovanje? Ste v tem videli novo priložnost, nepokritost tržišča ipd. ali so razlogi drugje?
-
11. Kako vaš način dela vidijo drugi (družina, sorodniki, prijatelji)? Kakšno prihodnost vidijo?
-